

M'he estimat molt la vida

La poesia de Vicent Andrés Estellés

**Orientacions didàctiques per a
primària, ESO i batxillerat**

Andreu Galan Martí

Vicent Sanz Arnau

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

M'he estimat molt la vida

La poesia de Vicent Andrés Estellés

Orientacions didàctiques per a segon i tercer cicle de primària, ESO i batxillerat

Andreu Galan Martí

Vicent Sanz Arnau

Departament d'Educació

Subdirecció General de Llengües

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Febrer 2024

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, aquest treball està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

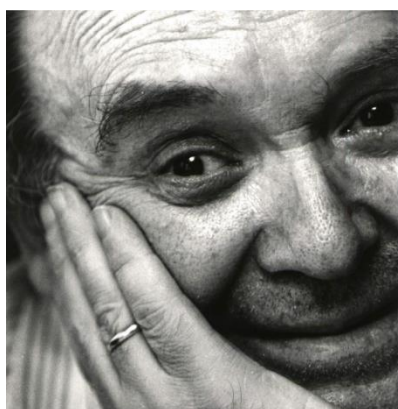

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial- CompartirIgual 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar [en aquest enllaç](#).

Índex

Introducció. 2024: Any Vicent Andrés Estellés	4
Vicent Andrés Estellés: l'autor i la seva època	6
Celebrem el Dia Mundial de la Poesia 2024.....	14
Activitats per treballar el poema a primària	19
Activitats per treballar el poema a secundària i batxillerat	28
Estellés a les aules: situacions d'aprenentatge	30
Situacions d'aprenentatge per a primària	31
Situació d'aprenentatge per a ESO i batxillerat	18
Solucionari.....	72
Bibliografia	82
Annex: breu antologia de poemes.....	83

100
Vicent Andrés
Estellés

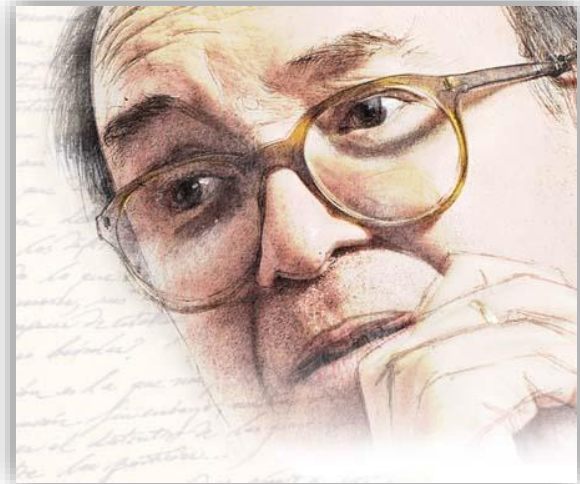

Introducció. 2024: Any Vicent Andrés Estellés

El 4 de setembre de 1924 va néixer a Burjassot (l'Horta de València) el poeta Vicent Andrés Estellés, el poeta valencià més important de la literatura catalana del segle XX. Aquest any es commemora, doncs, el centenari del seu naixement i durant tot el 2024 s'organitzen múltiples activitats per tal de celebrar aquesta efemèride.

Tot i que conreà el periodisme per guanyar-se la vida, paral·lelament va construir una vastíssima obra poètica que arriba fins als tretze volums. També va escriure teatre i narrativa, per bé que amb menor intensitat i projecció.

És autor del que, probablement, sigui un dels poemes d'amor més emblemàtics de la nostra literatura, *Els amants*, un poema d'una força tan abassegadora que tan bon punt el diu se t'enduu com un embat de maregassa: «No hi havia a València dos amants com nosaltres». D'entre la seva enorme producció destaca, sobretot, *Llibre de meravelles*, una mena de *lonely planet* poètica en què Estellés canta als carrers de la ciutat de València amb versos punyents i senzills mercès als quals encara ara, cinquanta-tres anys després de la seva publicació, segueix sent el seu llibre més conegut i aclamat pel públic. Altres llibres importants són *La clau que obri tots els panys*, en què hi ha el llarg poema monòleg "Coral romput", *Horacianes* i *Exili d'Ovidi*, que representen el ficcionament literari amb els clàssics grecollatins o *El gran foc dels garbons*, en què emergeix un univers únic de personatges i situacions entre els vius i els morts amb la forma del sonet com a base.

La seva vocació de poeta del poble, tant pel seu compromís cívic com per la senzillesa dels seus versos, l'ha portat a ser musicat per Ovidi Montllor, Paco Muñoz, Maria Arnal i Marcel Bagés, Pau Alabajos, Josep Vicent Tallada, El Diluvi, o Borja Penalba, entre d'altres.

El 1978 va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el 1984 el Premi de les Lletres Valencianes.

Estellés és l'horta de València, la llum de Sorolla, la flaire de la tarongina al caire de la primavera, el socarrat de la paella, dos joves que s'estimen, la passió vermella del pimentó torrat, la nit de *la cremà* al final de les falles, un tramvia camí del Cabanyal, el *cremaet* amb què es paeix un tiberi com cal, converses de bar entre glops de mistela, una cassola d'arròs al

for... Però també és *Un entre tants*, el que *està despert per tots*, l'home d'una peça que va escriure i escriure, perseverant en la llarga nit de la dictadura franquista, i que malgrat tot se'n va sortir conseqüent fins al final.

Aprofitant la commemoració del centenari del seu naixement en aquest dossier us oferim una sèrie de materials perquè us endinseu en la figura i l'obra d'Estellés, i perquè, com a docents, us engresqueu a treballar el poeta a l'aula de primària, secundària i batxillerat.

En primer lloc trobareu un apunt biogràfic per contextualitzar l'autor i la seva època.

Enguany, la celebració del Dia Mundial de la Poesia, que té lloc el 21 de març, gira al voltant del poema «m'he estimat molt la vida», una de les seves composicions més conegudes. Per aquest motiu, hem inclòs un apartat amb propostes d'activitats específiques sobre el poema.

A continuació es desenvolupen les diverses propostes de treball per a segon i tercer cicle de primària, així com les d'educació secundària i batxillerat. Al final hi hem inclòs un solucionari, algunes referències bibliogràfiques rellevants, enllaços a documents visuals i pàgines web.

Per acabar, com a annex, hi trobareu la relació de poemes que s'han triat per a cadascun dels nivells educatius a tall d'antologia breu sobre el poeta.

Llegiu Estellés, deixeu-vos seduir pels seus versos: és la llibertat qui els esperona.

Vicent Andrés Estellés

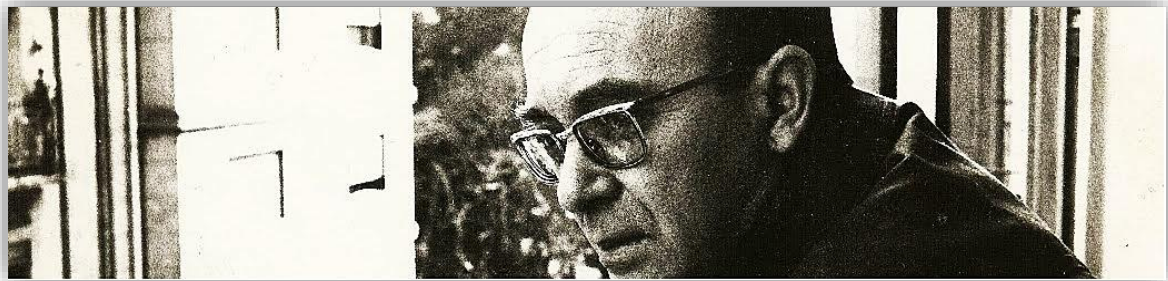

Vicent Andrés Estellés: l'autor i la seva època

Vicent Andrés Estellés neix el 4 de setembre de 1924, a Burjassot (L'horta de València), en el si d'una família de forners, un fet, el de l'ofici familiar, que evocarà tot sovint en els seus versos:

Venies d'una llarga família de forners
i a tu t'agradaria ser forner, com els teus,
[...]
Tu series forner, com ho foren els teus.
I al costat del teu pare aprengueres l'ofici,
nit a nit, dia a dia, i ara en tens enyorança.

«L'OFICI», dins *Llibre de meravelles*.
*Obra completa II*¹

Tot i que conrea diversos gèneres al llarg de la seva trajectòria literària, excel·leix especialment, amb una veu enormement singular, en el conreu de la poesia tant per la qualitat com per la quantitat d'obra publicada. És considerat pels estudiosos com una de les veus més importants de la literatura catalana del segle xx i de tots els temps. És, doncs, tant per pròpia vocació cívica i literària com per la proximitat dels seus versos, així com pel reconeixement dels seus lectors, el poeta del poble per antonomàsia.

Assumiràs la veu d'un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per a sempre, poble,
i patiràs, i esperaràs,
i aniràs sempre entre la pols

¹ Al llarg del dossier s'ha mantingut el títol dels poemes tal com apareixen referenciats a l'*Obra completa* de l'autor, publicada per l'editorial Tres i Quatre el 2023.

[...]

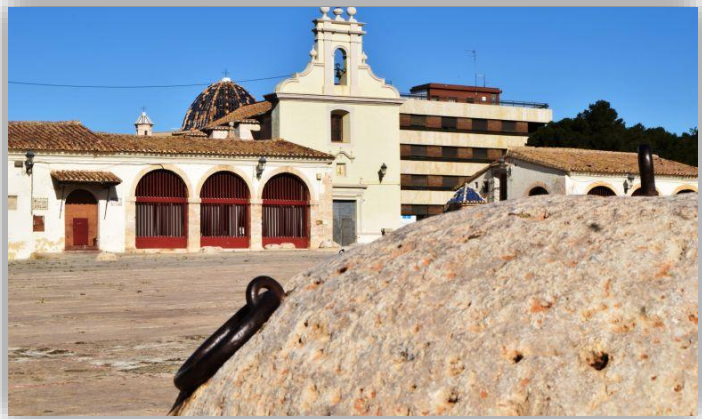
No t'han parit per a dormir:
et pariren per a vetlar
en la llarga nit del teu poble.

[...]

Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.
I tu, greument, has escollit.
Després del teu silenci estricte,
camines decididament.

«Assumiràs la veu d'un poble», dins
Llibre de meravelles. Obra completa II

La infància d'Estellés transcorre a Burjassot, marcada indirectament per la mort de l'avi, assassinat per un germanastre quan el poeta té un any, i posteriorment per la mort per tuberculosi del seu oncle Josep Maria, uns fets de gran impacte familiar que esmenta en alguns dels seus llibres, així com la posterior mort de la primera filla del poeta, als pocs mesos d'haver nascut. Aquesta temàtica, la de la mort, així com la de l'amor, tindrà una importància medul·lar en l'obra estellesiana, amb una constant més o menys obsessiva al llarg de la seva trajectòria poètica.

Imatge de Burjassot (font: [Ajuntament de Burjassot](#))

Els seus estudis es veuen interromputs als dotze anys com a conseqüència de la Guerra Civil espanyola, un període que, en un primer moment, el poeta descriu en el record de l'inici del conflicte, des de la seva mirada d'infant, com a feliç i d'esbargiment. Però que tot d'una esdevindrà fosc i amarg amb el començament de la postguerra i les enormes privacions i dificultats que se'n deriven. En aquesta època d'educació literària primerenca, s'inicia en el teatre i la poesia mercès a la lectura de Verdager, Sagarra i Llorente, uns autors que un veí d'esperit republicà i catalanista li descobreix. Una persona que posteriorment desapareixerà de la seva vida i al qual recordarà sempre en tant que iniciador en la lectura de llibres en català.

Cal tenir en compte que el context en què s'esdevé la vida i l'obra d'Estellés està íntimament lligat a la difícil situació de la llengua catalana durant la primera part del segle xx. La dictadura franquista, en la seva comesa de repressió ideològica i política, prohibeix l'ensenyament de la llengua catalana, així com la publicació de llibres en català. Aquest fet, de conseqüències funestes per a la cultura catalana, influeix directament no només en la publicació de l'obra estellesiana, sinó sobretot i com a conseqüència directa, en la recepció de l'obra del poeta de Burjassot, per tal com molts dels seus llibres no són publicats seguint l'ordre d'escriptura, cosa que influeix directament en la recepció de l'obra. D'aquesta manera, donada la naturalesa marcadament política i de crítica social d'alguns dels textos i, per tant, difícilment assimilables pel sedàs de la censura franquista, així com la manca d'editorials en català, l'autor manté ocults molts dels seus manuscrits durant dècades. Així doncs, no serà fins als anys 70, amb l'eclosió de l'anomenat *boom* Estellés, que els lectors no descobriran amb tota la seva vasta extensió i complexitat la vertadera dimensió d'un poeta enorme, ocult i "ajornat" *sine die* fins a aquell moment, en part, per la llarga ombra de la dictadura, però no cal dir-ho: absolutament equiparable a qualsevol altra literatura moderna.

El jove Estellés s'inicia en l'escriptura d'obres de teatre, però tot seguit i impel·lit per una forta vocació comença a escriure poesia en un català col·loquial i primerenc, òbviament sense haver depurat encara la seva pròpia llengua literària. És en aquest moment de trànsit de l'adolescència a l'edat adulta que pren consciència política i assumeix el català com a llengua d'escriptura, una llengua allunyada de l'oficialitat i relegada a l'àmbit familiar. No obstant això, el 1943 publica el seu primer article en castellà per al diari *Jornada*, tot plegat com a resultat d'una iniciàtica i reeixida provatura que ell mateix explica: «Un dia, l'any 43 o 44, vaig dur a un diari un article literari sobre un novel·lista noruec. Naturalment escrit en castellà. El varen publicar i em varen pagar cinquanta pessetes, que pràcticament vaig consumir comprant exemplars del diari, perquè estava molt content. Total: vaig col·laborar en un diari i allò derivà en una professió. Em varen oferir la possibilitat d'estudiar periodisme a Madrid. No ho vaig pensar dues vegades. Vaig conèixer el Madrid de la postguerra, que era un Madrid amarg, trist, d'atemptats i de conspiracions.»

Després d'haver estudiat periodisme a Madrid, ciutat on publica poemes traduïts del català al castellà en algunes revistes i d'haver fet el servei militar a Navarra el 1945 on, des d'un cert

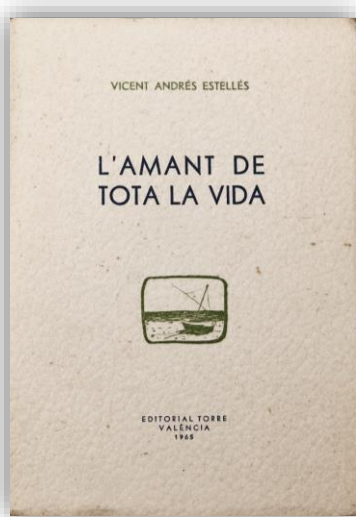
exili interior, escriu poesia en català, l'any 1948 comença a treballar al diari valencià *Las provincias*. D'aquell any és el primer poema escrit en català, titulat «Voler», influenciat per Ausiàs March (com a inici d'un recull en castellà presentat a un premi literari de Gandia). Estellés treballarà trenta anys a *Las provincias* i, concretament, en serà director de 1958 fins al 1978.

Cap a inicis dels anys cinquanta entra en contacte amb els cercles lletraferits de la ciutat de València i fa amistat amb el filòleg Manuel Sanchis Guarner, qui l'encoratja a escriure en la seva llengua, el català, i l'escriptor Joan Fuster, dos personatges de gran importància en la trajectòria vital i literària del poeta de Burjassot. Participa de tant en tant en la tertúlia del grup Torre, dirigida pels directors de l'editorial homònima, Xavier Casp i Miquel Adlert, on sorprèn i enlluerna per l'originalitat i la qualitat dels seus versos i fins suscita algunes enveges entre els esmentats directors atiadades pel seu talent.

El 1953 publica *Ciutat a cau d'orella*, el seu primer llibre publicat en català, amb referències a la ciutat de Tarragona i el Monestir de Poblet, i dos anys després, el 1955, es casa amb Isabel Llorente, la musa inseparable i companya de vida a qui dedica gran quantitat de versos. Deu mesos més tard neix la seva primera filla, que mor als quatre mesos de manera sobtada mentre dorm al bressol. El trauma patit per la fallida paternitat del poeta és reflectit en els llibres *La nit* (1956) i *Primera Soledad*², publicat, aquest darrer, el 1988 després d'haver romàs perdut a les golfes de la casa del poeta. També en parlarà a *Coral*

Estellés amb Ovidi Montllor
Font: [AELC](#)

Rompu, recull contingut dins *La clau que obri tots els panys* (1958), llibre dedicat a Salvador Espriu i excel·lentment recitat per Ovidi Montllor, acompanyat per la sàvia guitarra de Toti Soler, en el disc *Ovidi Montllor diu Coral Romput, de V.A. Estellés* (1979). Posteriorment tindrà dos fills més: Vicent i Carmina.

El 1958 publica *Donzell amarg* i més endavant *L'amant de tota la vida* (1966), el qual destaca per ser l'únic llibre publicat en la dècada dels seixanta. No obstant això, Estellés escriu i escriu sense aturador en tornar de la seva feina al diari, arribant a acumular enormes quantitats de producció poètica

² En el pròleg a la primera edició de *Primera Soledad* (1988), l'autor explica la impactant història de com, després d'haver-lo donat per perdut al llarg de més de 30 anys, aquest és descobert gràcies a l'ajuda d'un voluntari que treballa amb Estellés ajudant-lo a endreçar papers.

que no veuran la llum, en els casos més extrems, fins a trenta anys després. Amb el pas dels anys Estellés pateix de primera mà, amb impotència i perplexitat, el tomb reaccionari i desacomplexadament antivalencià, atiat pel franquisme regionalista valencià, del diari *Las provincias* on ha treballat la major part de la seva vida i comença a partir l'aïllament i l'hostilitat dels nous amos, uns fets que testimonia per mitjà dels seus versos, per bé que de manera discreta car sap que s'hi juga el sosteniment familiar.

Aquesta dificultat per poder publicar la seva obra amb normalitat durant la dictadura influeix òbviament en la manera en què és presentada i coneguda pel gran públic. Així doncs, no serà fins a l'any 1971 en què es produeix un fet determinant en la divulgació de l'obra estellesiana — encara, no ho oblidem, a les acaballes de la dictadura, caracteritzades per una certa obertura del règim—: la publicació, de manera gairebé simultània, de *La clau que obri tots els panys*, *Llibre de meravelles*³, *Llibre d'exilis*, *Primera audició* i *L'inventari clement*. Tot i la qualitat dels llibres esmentats i de l'allau de versos estellesians que degué suposar, *Llibre de meravelles*, esdevé el volum més aclamat, venut i conegut del poeta valencià fins avui. Sens dubte, una autèntica *lonely planet* poètica de la ciutat que acull el nostre poeta, on tot de carrers, places, indrets i moments són el testimoniatge de la València dels anys 50 i 60, on s'hi apleguen alguns dels versos més aclamats, coneguts i emblemàtics d'un Estellés que canta i homenatja els carrers de València com *Els amants* o *Assumiràs la veu d'un poble*.

No hi havia a València dos amants com nosaltres.

Feroçment ens amàvem del matí a la nit.

Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.

Han passat anys, molt anys; han passat moltes coses.

[...]

ELS AMANTS, dins *Llibre de meravelles*.
Obra completa II

³ El títol del llibre “dialoga” amb el del llibre homònim de Ramon Llull. Així, Estellés, semblantment a Fèlix, el protagonista del *Llibre de meravelles* lul·lià, explica per mitjà dels seus poemes les meravelles d'una ciutat i d'un país dels quals se sent enamorat.

Una de les grans aportacions d'Estellés a la poesia catalana és la reeixida i alhora sorprenent construcció d'una llengua poètica que arrela en el valencià popular de l'horta de València. És a dir, el nostre poeta, en un exercici literari inèdit fins al moment, eleva tot de paraules, expressions i modismes col·loquials valencians a la categoria de llengua literària, un registre tradicionalment elitista, exclusiu i, segons com, excloent i vedat únicament a les elits literàries. Així ho explica Joan Fuster: *...les paraules, les senzilles paraules de cada dia, adquirien en el vers de l'Estellés una pulsó lírica a què no estàvem acostumats. A què no estàvem acostumats, insistesc, nosaltres: els valencians. Allò era «nou». No hi havia precedents.*⁴

Si 1971 enceta una remarcable normalització de la difusió de l'obra estellesiana, és al 1972 quan definitivament esclata l'autèntic *boom* estellés, amb la publicació de *Recomane tenebres* (1972), primer volum de l'obra completa. Ara sí, acompanyada per les esperances de canvi que ja s'albiren al carrer, els anys subsegüents hi haurà una autèntica allau estellesiana amb l'aparició de nous volums de l'obra completa, apadrinada i esperonada per l'editorial Tres i Quatre⁵. Donada l'enorme quantitat de llibres ocults fins llavors, així com el fet que en cada volum de l'obra completa s'hi apleguen poemaris ja coneguts amb altres d'inèdits, es produeix la gran descoberta de l'obra estellesiana pel gran públic, fins llavors publicada de manera fragmentària. Aquesta anòmala situació, del tot impensable en qualsevol literatura normal deutora del talent d'un poeta de la magnitud d'Estellés, acaba sent superada i, finalment, situa l'escriptor de Burjassot en el lloc que li pertoca, per bé que, donada la vertiginosa producció de l'autor, en el moment de la seva mort encara restaran inèdites moltes obres. D'altra banda, el *boom* Estellés va indistriablement lligat a la reconstrucció nacional i lingüística del País Valencià i la resta de Països Catalans, i eleva el burjassoter a la categoria de poeta nacional valencià, amb una clara i espontània semblança prenen simultàniament les figures dels poetes Salvador Espriu i Miquel Martí i Pol

⁴ Fuster, Joan. Del pròleg a *Recomane tenebres*, volum I de l'obra completa.

⁵ El nom de l'editorial valenciana Tres i Quatre, mercès a l'enginy per evitar la censura franquista, fa esment, des de l'aparent innocència del seu nom, de tota la nació catalana: 3 països i 4 barres.

a Catalunya. És en aquest moment quan el compromís cívic d'Estellés esdevé total i comença a participar en tot d'actes (aplecs, recitals, conferències) reivindicatius i d'afirmació nacional del poble valencià.

El 1973 es convoca, dins la gala dels premis Octubre⁶, el premi de poesia que du el seu nom, i el 1975, coincidint amb l'any de la mort del dictador Francisco Franco, Estellés rep el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, arran del qual farà unes declaracions a Barcelona que li costaran la seva feina al diari...

Malauradament, la campanya d'hostilitat i descrèdit que assetja Estellés, Manuel Sanchis Guarner o Joan Fuster, entre altres personalitats i entitats de l'època, com a conseqüència del seu compromís nacional i polític entre els anys seixanta i setanta (amb dos atemptats amb bomba fallits dels quals Fuster es va escapar pels pèls) arriba potser al seu punt més àlgid l'any 1978. Aprofitant la convalescència per una malaltia Estellés és acomiadat abruptament de la feina a *Las provincias* després de 30 anys de dedicació ininterrompuda i quan, precisament, en fa 20 que n'és el director. Aquest fet suposa un trasbals enorme per al poeta, un home que en aquell moment, malalt, es veu obligat a jubilar-se prematurament als 54 anys i veient compromesa la seva estabilitat econòmica. És en aquesta època quan rep amenaces telefòniques i pateix l'escarni de veure com el bust que li dediquen en el seu Burjassot natal pateix un atac vandàlic per part d'escamots feixistes. Estellés, fidel a la causa, testimoniava aquesta hostilitat d'una part de la societat valenciana, ja, amb enorme impotència, al 1963 amb els versos següents:

aquest any miserable,
m.cm.lxiii. d. de c.,
serà molt recordat i molt amargament.
vicent ventura, desterrat a munic o parís;
joan fuster, a sueca;
–diuen pel veïnat que escriu de nit a màquina, i

Atemptat amb bomba a casa de Joan Fuster

Font: [Espai Joan Fuster](#)

⁶ Els Premis octubre, amb 53 edicions fins a la data, són un certamen literari convocat per l'editorial Tres i Quatre, a València, la primera edició dels quals tingué lloc el 1973. S'hi convoquen quatre categories diferents: assaig, poesia, narrativa i teatre.

circula un tenebrós prestigi—;
sanchis guarner recorre, perplex, la ciutat;
jo escric i espere a burjassot,
mentre pels carrers de valència
la gent, obscena, crida i crema un llibre

LI «aquest any miserable», dins Horacianes.

Obra completa IV

A partir del 1975, la nova alenada d'aire fresc, amarada d'esperances de canvi, que suposa la transició de la dictadura a la democràcia i la recuperació de la llengua i cultura catalanes, es materialitza en l'escriptura, iniciada a finals dels anys setanta i vuitanta, de *Mural del País Valencià*, segurament la seva obra més ambiciosa quant a la magnitud i els propòsits. Aquest llibre col·loso, publicat pòstumament, i estructurat en tres toms, és escrit al llarg dels anys vuitanta i s'inspira en el *Canto general* del poeta xilè Pablo Neruda. Hi trobem un Estellés que canta tots i cadascun dels pobles del País Valencià, amb versos en què, en contraposició a l'amargor dels seus poemes de postguerra, es mostra esperançat, alegre i il·lusionat amb el nou període que s'albira. Se'n publiquen alguns fragments al llarg de 1978 i alguns

llibres com *Xàtiva* o poemes preliminars que servien de preludi al conjunt, però no serà fins al 1996 que Tres i Quatre no publicarà l'obra sencera en una edició de tres volums al marge de l'obra completa.

El 1984, amb un estat de salut delicat, rep el premi de les Lletres Valencianes i el 1990 la XXII Universitat Catalana d'Estiu i els Premis d'Octubre homenatgen el poeta. Estellés mor a València el 27 de març de 1993 als 68 anys quan encara restava abundant obra inèdita. Des de l'any 2010 se celebra la *Festa Estellés* arreu dels Països Catalans i l'estranger amb un sopar i un recital de poesia entre els assistents com a homenatge a la figura i els versos del poeta.

Estàtua en bronze d'Estellés assegut en un banc de la plaça d'Emilio Castelar, a Burjassot.

Celebrem el Dia Mundial de la Poesia 2024: treballem el poema d'Estellés, «m'he estimat molt la vida»

El 1999 la UNESCO va institucionalitzar el 21 de març com a Dia Mundial de la Poesia, amb l'objectiu de donar suport a la diversitat lingüística per mitjà de l'expressió poètica i fomentar la visibilització de les llengües en perill. Així doncs, la poesia s'ha practicat al llarg de la història en totes les cultures, parla de la condició humana i dels valors compartits de manera que el poema més senzill esdevé un catalitzador poderós de diàleg i pau.

Des de l'any 2007, la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) en promou la celebració a les terres de parla catalana amb l'organització d'accions orientades a la difusió de la poesia, com ara lectures públiques de poemes. Una altra iniciativa que emprèn cada any és l'edició d'un opuscle commemoratiu amb un poema original en llengua catalana i traduït a diverses llengües. D'aquesta manera, també s'homenatja la figura i l'obra d'un poeta significatiu. Inicialment, es tractava d'un poema escrit per a l'ocasió i des del 2020 pertanyen a poetes rellevants de la literatura catalana, a propòsit, com en el cas de Vicent Andrés Estellés, d'alguna efemèride relacionada amb la seva biografia.

Així doncs, «m'he estimat molt la vida», el poema escollit enguany, ha estat traduït a vint-i-dues llengües i serà recitat arreu dels territoris de parla catalana per tal de mostrar la riquesa mundial de la poesia. Tot seguit us presentem algunes activitats per treballar-lo a l'aula, aprofundir en la interpretació del text i, sobretot, jugar-hi.

Si organitzeu alguna activitat poètica al centre educatiu, podeu participar en la celebració del Dia Mundial de la Poesia que promou la ILC inscrivint-vos en el [formulari](#) corresponent.

El context en què se situen els materials que trobareu a continuació queda delimitat per la fita d'una convocatòria internacional per viure i compartir la poesia a partir de l'obra d'un dels poetes més prolífics i significatius de la literatura catalana contemporània, a la qual aporta el valor afegit de la diversitat lingüística i nacional per la seva condició de valencià.

La força cultural del referent Vicent Andrés Estellés és tal que, des de fa temps, tenen lloc les anomenades festes Estellés, que cada any, al setembre, commemoren el naixement del poeta amb sopars populars en què es llegeixen poemes seus, molt apreciats entre els seus lectors pel que tenen de connexió amb el sentir popular malgrat el temps que ja ha passat de la seva mort.

En conseqüència, el repte educatiu que es planteja a continuació consisteix a vincular l'estudiant a aquest autèntic corrent cultural popular amb motiu de la celebració del Dia Mundial de la Poesia, tenint en compte que la poesia és, tal com plaïa a Estellés, el gènere literari per ser dit en societat, per viure la vida en plural.

m'he estimat molt la vida,
no com a plenitud, cosa total,
sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,
ara un pessic d'aquesta salsa,
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,
què dieu d'aquest lluç,
és sorprenent el fet d'una cirera.

m'agrada així la vida,
aquest got d'aigua,
una jove que passa pel carrer
aquest verd
aquest pètal
allò
una parella que s'agafa les mans i es mira als ulls,
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,

com aquest passarell,
aquell melic,

com la primera dent d'un infant.

XLII «m'he estimat molt la vida»,
dins *Horacianes. Obra completa IV*

Us convidem a participar en les commemoracions del centenari del naixement de Vicent Andrés Estellés a partir d'aquests materials segons el nivell educatiu.

Nivell de dificultat	Repte	Nivell educatiu
1	Recital de poemes de Vicent Andrés Estellés	Tots
2	Reordenació i creació d'un poema nou	5è i 6è de primària
3	Videoexposició de lectura de poemes	Secundària i 1Bat
4	Pòdcast de lectura contextualitzada de poemes	Secundària i 1Bat

Pengeu a les xarxes la vostra producció amb la referència @AnyEstelles (Twitter) @anyestelles (Instagram) i el hashtag #JoEstellesia. Podeu fer servir qualsevol altra xarxa social que considereu adient.

Nivell 1

Per tal de commemorar el centenari del naixement de Vicent Andrés Estellés, organitzeu un recital que inclogui el poema «m'he estimat molt la vida» i alguns altres de la tria que trobareu en el dossier. Podeu organitzar un acte en què participi tot l'alumnat del mateix nivell que ha treballat en el projecte i que el públic siguin els mateixos grups o d'altres grups classe del centre educatiu. També podeu enregistrar-ne una mostra o publicar-ne una notícia al web de l'institut perquè quedi constància de totes les activitats que s'han fet a propòsit de la commemoració.

Nivell 2

Una altra proposta per aprofundir en la poesia d'Estellés és reordenar els versos del poema «m'he estimat molt la vida» amb l'objectiu que els alumnes hi donin un significat nou. A continuació, cada alumne crearà un altre poema partint de la llista pròpia d'elements que els agraden de la seva vida.

Nivell 3

Es tracta d'enregistrar en vídeo la lectura en veu alta de poemes de Vicent Andrés Estellés com els que apareixen en el dossier i exposar-los en una plataforma en línia del centre, com ara un canal de Youtube. Podeu treballar de manera conjunta amb les matèries d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual i Expressió Artística.

Abans de l'enregistrament, cal preparar l'alumnat adequadament perquè assoleixi una lectura en veu alta satisfactòria. Algunes referències per fer aquesta preparació són les següents:

- [10 consells per a una bona lectura en veu alta](#) presenta de manera breu les estratègies bàsiques per posar en pràctica les habilitats imprescindibles per a una lectura en veu alta efectiva. Us recomanem d'ampliar informació si ho considereu necessari en el canal d'aquest vídeo: Oralitat - Aprendre a parlar en públic, o bé en el web corresponent.
- [Veualta divulgació](#) és un tutorial de lectura en veu alta que aprofundeix en les estratègies i les habilitats de la lectura. En aquesta pàgina hi ha molta més informació aprofitable, també per nois i noies, que pot completar l'orientació i preparació de la lectura de poemes.

Nivell 4

Aquesta opció té com a fil conductor la producció d'un pòdcast o programa de ràdio, de durada curta, en què es faci la lectura expressiva d'un o més poemes d'Estellés amb presentació, contextualització i comentari que serveixi per a una experiència enriquida del text i un treball de dicció acurat. A partir dels materials proporcionats en el dossier: biografia, poemes, fonts d'informació..., es tracta d'enregistrar l'emissió d'una píndola radiofònica en què es relacioni un poema amb la vida del poeta o amb alguna de les temàtiques que tracta la seva poesia.

Igual com en el nivell 3, també podeu treballar de manera conjunta amb les matèries d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual i Expressió Artística.

Les referències sobre lectura en veu alta de l'apartat anterior també us poden ser molt útils en aquest nivell.

Per familiaritzar-vos amb el pòdcast us deixem dos enllaços:

- [Els Pòdcast](#) proporciona les informacions bàsiques sobre el tema.
- A la pàgina [Ràdio](#) de la XTEC hi podeu trobar molta informació de com fer aquests programes de ràdio o de pòdcast.

Activitats per treballar el poema a primària

1. Però... de què tracta «m'he estimat molt la vida»?

1.1. Mireu el [vídeo següent](#). Es tracta del videopoema de «m'he estimat molt la vida», que pertany al web [poesia dibuixada](#), dins el portal *Lletra*, de literatura catalana.

1.2. Tot i que el vocabulari del text és força planer i gairebé no hi trobem cap mot que ens resulti estrany, ¿què significa la paraula *plenitud* en el context del poema? Que és un *passerell*? Escriviu-ne tot seguit les definicions (però, compte, en el diccionari heu de cercar la paraula *passerell*):

- Plenitud:
- Passerell:

1.3. En [aquest fragment](#) d'una entrevista feta a Estellés per l'escriptora Montserrat Roig, el poeta explica, amb el seu estil planer i directe, una sorprenent però quotidiana descoberta feta per ell en aquell moment... Quina és aquesta descoberta?

1.4. Creieu que aquesta descoberta té alguna relació amb el que diu en aquest poema?

1.5. Tot allò que ha estimat el poeta costa de trobar? És difícil accedir-hi? Són objectes materials difícilment assequibles? Quants diners creieu que costen els desitjos del poeta? Creieu que paga la pena de fer-ne el recompte i dir la resposta en euros? Per què?

Un cop contestades les preguntes, poseu en comú les respostes amb la resta del grup.

1.6. Fixeu-vos en les paraules del text. L'autor hi descriu tot d'aspectes que li agraden de la vida. I casualment molts d'aquests petits detalls, en la primera part del poema, tenen relació directa o indirecta amb _____. Subratlleu totes les paraules que tenen relació amb _____. Quin tipus de paraules són majoritàriament? Adjectius, verbs, noms, adverbis, pronoms?

2. Deconstruïm «m'he estimat molt la vida»

Aquest poema, d'una senzillesa colpidora, principalment, és una enumeració o descripció de tot allò que agrada de la vida a l'autor. I com sol passar amb la majoria de poemes, podem fer-ne versions, alterar-ne el significat i dotar-lo d'una nova expressió... Tot seguit teniu tots els versos del text barrejats a propòsit. Ara, per parelles, heu de recompondre el poema però a la vostra manera i fer-ne un de nou.

2.1. Retalleu cadascuna de les caselles i reordeneu el text seguint el vostre propi criteri per tal de crear un poema tot nou però, compte!, això sí, **amb sentit**. Podeu partir per la meitat aquells versos que considereu massa llargs i recol·locar-los allà on cregueu. El resultat ha de ser un poema tot nou i, un cop ordenat i havent-ne comprovat el sentit, l'engaxareu a la fitxa 2. Podeu descarregar les fitxes [en aquest enllaç](#).

Fitxa 1

sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,
com la primera dent d'un infant.
una jove que passa pel carrer
és sorprenent el fet d'una cirera.
M'he estimat molt la vida,
aquest got d'aigua,
aquest pètal
com aquest passarell,
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,
allò
m'agrada així la vida,
aquest verd
aquell melic,
ara un pessic d'aquesta salsa,
una parella que s'agafa les mans i es mira els ulls,
què dieu d'aquest lluç,
no com a plenitud, cosa total,

Fitxa 2

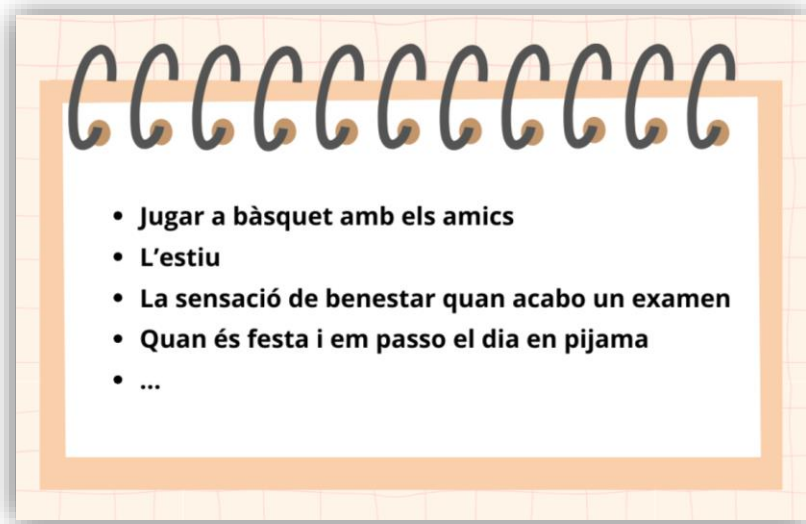

3. I a tu, què és el que més t'agrada de la vida?

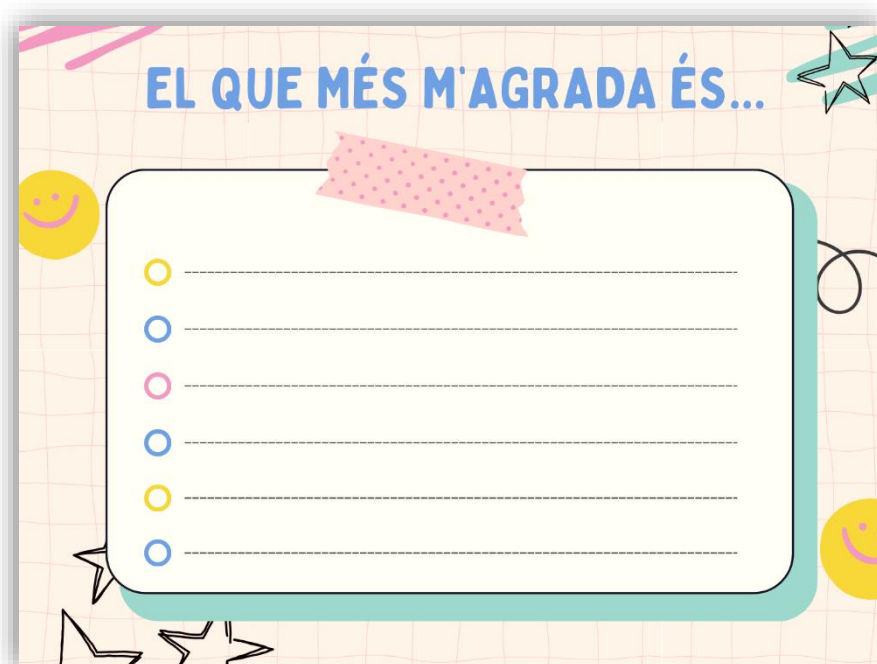
Vicent Andrés Estellés descriu tot allò que el fa feliç i en aquest poema hem descobert **la seva llista**, perquè, de fet, aquest text és com una mena de llista d'aquelles coses que feien feliç el poeta.

Individualment, penseu en tot allò que us agrada més de la vostra vida. Feu una llista dels principals detalls.

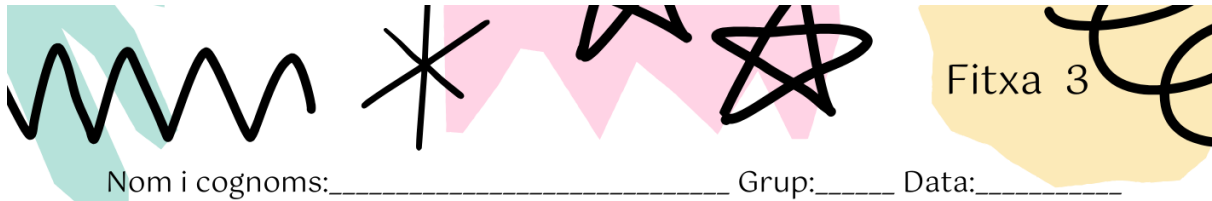
Per exemple:

Escriviu tot seguit **la vostra llista**:

Un cop tingueu la vostra llista, basant-vos en el poema d'Estellés, feu la vostra pròpia versió de «m'he estimat molt la vida». Aquesta nova versió, però, es titularà: **M'estimo molt la meva vida**. Podeu fer servir la fitxa següent com a model. Descarregueu-la en [aquest enllaç](#):

Fitxa 3

Nom i cognoms: _____ Grup: _____ Data: _____

Fes la teva pròpia versió de M'he estimat molt la vida. La teva, però, es titularà: M'estimo molt la meva vida.

M'estimo molt la meva vida

M'he estimat molt la vida,
no com a plenitud, cosa total,
sinó, posem per cas, com m'agrada _____,
_____,
oh, i aquest _____, aquell _____,
què dieu _____,
és sorprenent _____.
m'agrada així la vida,
aquest _____,
una _____
aquest _____
aquest _____
allò
una _____,
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,
com aquest _____,
aquell _____,
com la primera dent d'un infant.

4. Diem «m'he estimat molt la vida» entre tota la classe.

A la fitxa 4 hi ha el poema arranjat per ser dit per 25 persones.⁷ Cada persona haurà de dibuixar en una làmina en format A4 allò que descriu el vers que se li ha assignat. Quan tingueu les 25 il·lustracions recitareu el poema fent dues files. Els alumnes us haureu de col·locar respectant la correlació de cada vers (és per això que estan numerats). Així, començant des del títol fins al final, cadascun dels membres del grup dirà un vers del poema. Com a suggeriment de recitació, el número 1, corresponent al títol, el podeu recitar tots alhora, així com el darrer vers, com a cloenda.

(Material per fer-ne una còpia, retallar i repartir)

1. M'he estimat molt la vida

2. m'he estimat molt la vida,

3. no com a plenitud, cosa total,

4. sinó, posem per cas,

5. com m'agrada la taula,

6. ara un pessic

7. d'aquesta salsa,

⁷ Cal no oblidar que això és una proposta. Depenent de la ràtio d'alumnes amb què comptem, podem optar per assignar més versos a cada alumne, etc.

8. oh, i aquest ravenet,

9. aquell all tendre,

10. què dieu d'aquest lluç,

11. és sorprenent el fet d'una cirera.

12. m'agrada així la vida,

13. aquest got d'aigua,

14. una jove que passa pel carrer

15. aquest verd

16. aquest pètal

17. allò

18. una parella

19. que s'agafa les mans

20. i es mira als ulls,

21. i tot amb el seu nom petit

22. sempre en minúscula

23. com aquest passerell

24. aquell melic

25. com la primera dent d'un infant.

Activitats per treballar el poema a secundària i batxillerat

El poema «m'he estimat molt la vida» és un dels poemes més emblemàtics de la poesia d'Estellés, ja que transmet d'una manera molt efectiva el sentiment vital del poeta, la vivència de la seva mateixa existència en tant que ésser humà, fet que hi aporta valor universal. Presenta un món poètic constituït per la realitat immediata i és potser el poema que tracta millor el tema de la vida quotidiana.

Us proposem que prepareu la celebració del Dia Mundial de la Poesia, que consisteix en un recital de poemes de Vicent Andrés Estellés i que genereu a partir de les següents opcions de repte:

Nivell de dificultat	Repte	Nivell educatiu
3	Videoexposició de lectura de poemes	Secundària
4	Pòdcast de lectura contextualitzada de poemes	Batxillerat

1. Per grups, llegiu el poema. Cada grup fa la llista dels referents que el poeta atribueix a la seva manera d'estimar la vida en el poema. Després poseu en comú les llistes de cada grup.
2. A continuació fixeu-vos en la forma del poema: els versos són irregulars i no tenen rima. Així doncs, reflexioneu sobre com Estellés aconsegueix l'efecte poètic. Dues pistes: **enumeració** i **metonímia**. Parleu-ne en grups petits i després contrasteu les troballes de cada grup amb la resta de la classe.
3. Aprofundiu-hi una mica més i per grups busqueu un significat per als referents següents del poema. Es tracta d'imaginar a quin concepte poden fer referència. Per exemple, una cirera és un fruit petit, saborós, entre àcid i dolç, d'un color intens que pot relacionar-se amb una experiència breu i atractiva, plaent; s'ha relacionat amb conceptes com ara la solidaritat, la llibertat i l'esperança. Cal que justifiqueu la resposta.

<i>aquest got d'aigua</i>	
<i>una parella que s'agafa de les mans i es mira als ulls</i>	
<i>aquell melic</i>	

la primera dent d'un infant

4. Per grups, repartiu-vos els versos de manera equilibrada i prepareu la lectura expressiva o bé la recitació del poema. L'objectiu és fer-ne una declamació a tres o quatre veus. Si teniu prou temps, sigueu ambiciosos i mireu de reproduir amb la vostra expressió les emocions que s'expressen en el poema. Podeu visionar un exemple de com expressar les emocions en la recitació de l'[enregistrament següent](#).
5. El producte final d'aquesta activitat pot ocupar la part central de l'acte de celebració del Dia Mundial de la Poesia. També el podeu enregistrar per compartir-lo.
6. **Una proposta de creació literària.** Penseu en tot allò que us agrada de la vostra vida. Cadascú de vosaltres ha de fer una llista d'elements que continuïn l'anàfora *m'estimo...* L'últim vers, però, pot fer el contrast amb la negació *no m'estimo* (epifonema).

També es pot fer en grup com un cadàver exquisit, en el qual cada alumne completa un vers a partir del mateix inici *m'estimo* i tots els versos junts fan un poema col·lectiu.

[Batxillerat]

7. «m'he estimat molt la vida» pertany al poemari *Horacianes*, en què l'autor adopta el jo poètic de l'autor llatí Horaci. Per grups, confegeu un text de presentació del poema en què relacioneu la concepció de la vida d'Horaci amb la que s'expressa en el poema.
8. Assageu la lectura expressiva del poema i enregistreu-la en àudio. Trieu un fons musical apropiat per acompanyar-la.
9. **Una proposta de creació literària.** La poesia, com va dir Seferis, és feta de paraula i de silenci. Fixeu-vos en la importància de la distribució de les paraules en l'espai poètic perquè el significat l'acompanya i el reforça. El poema es representa gràficament a la pàgina de manera significativa.

Identifiqueu els silencis, els encavallaments estròfics (els versos molt llargs que no acaben en un vers sinó que continuen al següent) i entre versos (els versos fragmentats amb un espai en blanc significatiu dintre de la línia poètica) i els versos contrastats (uns versos llargs i d'altres breus d'acord amb el significat que vol expressar el poeta). Quina sensació us transmet?

Jugueu amb aquests espais i feu-ne una redistribució o afegiu-hi un altre vers per completar la llista.

Estellés a les aules: situacions d'aprenentatge

Situacions d'aprenentatge per a primària

Títol	Projecte kamishibai
Curs	3r / 4t de primària
Matèria	Llengua catalana

Descripció (context i repte)

La poesia de Vicent Andrés Estellés és inherentment recitable. Els seus versos portats a escena sempre han comptat amb gran acceptació, sobretot per la facilitat amb què són rebuts pel públic. Aquesta situació d'aprenentatge es basa en la vessant oral de la poesia i les potencialitats que se'n deriven. Es tracta un muntatge emmarcat dins el Dia Mundial de la Poesia,⁶ idealment, interdisciplinari (català, plàstica, música) en què l'alumnat crea les làmines d'un kamishibai amb el qual, posteriorment, representaran el poema «Cançó de la lluna», acompanyats per instruments de petita percussió.

La proposta parteix de cinc sessions de català, ampliables segons les necessitats, el temps o l'evolució de l'activitat i distribuïdes de manera orientativa.

Competències específiques

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge s'afavoreix l'assoliment de les competències específiques següents:

Competències específiques: matèria Llengua Catalana i Literatura

C1. Prendre consciència de la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe i pluricultural per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics i culturals i valorar aquesta diversitat com a

⁶ Altrament també podem encabir la representació del poema dins la clàssica *Padrins de lectura*, una activitat enormement gratificant en què "els grans" expliquen contes o poemes als petits. Exemple: L'alumnat de 3r i 4t comparteix el poema amb l'alumnat d'I4 i I5, respectivament.

Competències específiques: matèria Llengua Catalana i Literatura

font de riquesa cultural.

C8. Llegir, interpretar i analitzar, de manera progressivament autònoma, obres o fragments literaris adequats, establint relacions entre ells i identificant el gènere literari i les seves convencions fonamentals, per reconèixer la literatura com a manifestació artística i font de plaer, coneixement i inspiració per a la creació de textos d'intenció literària.

Tractament de les competències transversals

Competència personal i d'aprendre a aprendre

Aquesta competència es relaciona amb l'autoregulació de l'aprenentatge, l'autoconeixement i l'autoestima, el benestar emocional, la col·laboració i el treball en equip. L'alumne o alumna ha de construir un model personal de reflexió i d'acció que li permeti ser progressivament més autònom en l'aprenentatge a través de l'aplicació d'estratègies cognitives, metacognitives i motivacionals. També ha de conèixer-se ell o ella mateix, respectar-se i valorar-se; per tant, créixer en l'autoestima i comprendre's i acceptar-se en un context social i plural. Esdevé la base del benestar emocional i social. En aquest sentit, l'alumne o alumna ha d'identificar les emocions que experimenta i regular els sentiments i les conductes que se'n deriven per assolir un estat de benestar personal i social, així com de resiliència.

El treball en grup és molt present en aquesta situació d'aprenentatge i l'indicador operatiu que hi estaria relacionat seria el CPSAA3.⁷

⁷ CPSAA3 Reconèixer i respectar les emocions i experiències dels altres, participar activament en el treball en grup, assumir les responsabilitats individuals assignades i utilitzar estratègies cooperatives dirigides a la consecució d'objectius compartits.

Objectius d'aprenentatge

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
1.3 Descriure i valorar la pluralitat lingüística del món com a font de riquesa cultural, a partir de l'observació i comprensió de la realitat de l'entorn. (CE1)	1.2 Detectar i rebutjar, amb autonomia creixent i en contextos senzills i propers, prejudicis i estereotips lingüístics, de gènere i culturals freqüents. (CA1.2)
Comprendre i interpretar textos escrits i multimodals, reconeixent el sentit global, les idees principals i la informació implícita i explícita, i realitzant, de manera progressivament autònoma, reflexions elementals sobre aspectes formals i de contingut, per construir coneixement, i respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos. (CE4)	Llegir textos progressivament complexos relacionats amb la vida quotidiana, els mitjans de comunicació i textos escolars, de fets i esdeveniments d'interès general, de manera silenciosa i en veu alta, amb fluïdesa (velocitat, precisió en el reconeixement de les paraules, ritme, fraseig i entonació). (CA 4.1)

Sabers

Sabers
1. Interès per expressar-se oralment amb pronunciació i entonació adequades en les situacions d'aprenentatge i en la vida quotidiana del centre.
2. Reproducció de textos orals memoritzats (cançons, poemes, dramatitzacions) en el marc de les propostes didàctiques d'aula.
3. Establiment de vincles de la literatura amb altres manifestacions artístiques i culturals, de forma guiada.
4. Ús de la biblioteca de l'aula, del centre i de l'entorn proper com a espai de trobada d'activitats literàries compartides i com a element impulsor de comunitats lectores.

Desenvolupament de les sessions i temporització

Per tal de desenvolupar aquesta situació d'aprenentatge a l'aula, proposem dedicar-hi sis sessions, distribuïdes orientativament de la manera següent:

Sessió	Activitats	Temporització
1	<ul style="list-style-type: none">Presentació de l'Any Estellés i del Dia Mundial de la Poesia i explicació del repteLectura i col·loqui sobre «Cançó de la Lluna»Presentem el repte: «Diem el poema Cançó de la Lluna» amb el suport del kamishibai	15'
	<ul style="list-style-type: none">Visualització del <u>vídeo</u> sobre el kamishibaiVisualització del <u>vídeo</u> sobre com es construeix un kamishibai	45'
2	<ul style="list-style-type: none">Visualització del videopoema «Les boies», de Joan Vinyoli, com a mostra de bona pràcticaIl·lustració de les 11 làmines (portada + 10 estrofes)	1 h
3	<ul style="list-style-type: none">Continuació de la sessió d'il·lustració	1 h
4 i 5	<ul style="list-style-type: none">Assaig general del recitat coral del text amb l'ajuda del kamishibai i recitació davant del públic	1 h
6	<ul style="list-style-type: none">Activitats sobre el poema «Res no m'agrada tant»	1 h

Representació del poema «Cançó de la lluna» mitjançant la tècnica del kamishibai (activitat amb producte final escènic)

1. Lectura i col·loqui sobre «Cançó de la lluna»

«Cançó de la lluna» compta amb un vocabulari senzill i força entenedor, així com amb alguna marca específica del valencià. Abans de començar demanarem si algú coneix aquest parlar, ja sigui perquè hi ha algun mestre d'aquest dialecte a l'escola o perquè algú en té algun familiar o perquè escolten cançons de grups valencians i que ens diguin, si en saben, paraules o expressions pròpies.

En primer lloc demanarem a algun alumne que reciti el poema de viva veu.⁸ Segurament, apareixerà alguna petita dificultat per dir-lo, ja que hi ha paraules com *espatla* o *teua* que pertanyen al valencià. Cal fer atenció especial a la desinència de primera persona amb *-e*, *pense*, ja que, a la majoria de parlars catalans, es fa servir la desinència *-o*. D'acord amb això, generalment, quan els parlants de català oriental, o més concretament els infants que parlen català oriental, diuen *pense* tendeixen a pronunciar la segona *e*, això és, la *e* àtona amb una vocal neutra, fet que enrareix la comprensió. Com que posteriorment treballarem el text des de l'oralitat, podrem prendre dues decisions:

- a) Recitem tot el poema amb accent valencià, amb la qual cosa suggerirem que el pronunciïn sense fer vocals neutres, com en els dialectes occidentals.
- b) Recitem el poema amb la fonètica del català oriental i, en comptes de dir *pense*, diem *penso* en els versos finals.

⁸ Si, excepcionalment, comptem amb algun alumne que conegui la fonètica valenciana i el pugui dir amb aquest accent seria ideal.

CANÇÓ DE LA LLUNA

1

La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada!
Ai, com m'agrada la lluna,
la lluna de la muntanya!

2

És una lluna molt neta,
és una lluna molt clara,
Com és de clara la lluna,
la lluna de la muntanya!

3

Lluna de bosc i fageda,
la lluna que ens agermana,
la lluna de creure i creure
i mirar-nos a la cara.

4

La lluna de la ciutat
és una lluna gastada,
és una lluna molt trista,
és una lluna llunyana.

5

¿Qui pot mirar a la lluna
amb una mirada franca?
És un luxe innecessari;
vés a la teua, i a casa.

6

Si la mires, et fotran
un ganivet per l'espalla,
et robaran la cartera,
la muller i l'esperança.

7

Però jo pense en la lluna,
la lluna de la muntanya,
i em sé ric d'alguna cosa
que jo no vull dir encara.

8

Pense en un món on els homes
es miraran cara a cara:
cada paraula que diguen
serà més que una paraula.

9

Pense en la lluna, la lluna,
la cosa que més m'agrada.
La vida llavors tenia
una gràcia no encetada.

10

Ai, com m'agrada la lluna,
la lluna de la muntanya!
La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada.

«CANÇÓ DE LA LLUNA», dins *Taula parada. Obra completa V*

Un cop recitat el poema, si no hi ha cap alumne que domini l'accent valencià, el tornem a dir amb accent valencià per fer veure com sonaria originalment o, en el cas que hi hagi algun alumne amb ascendència valenciana que sí que el pugui dir amb naturalitat, l'hi demanem.

A mesura que diem de nou el text, comentem i expliquem el significat de les paraules (poques) que presenten alguna dificultat i demanem, en el cas de les valencianes, si coneixen l'equivalent catalana:

Per exemple: *fageda, agermana, teua, espatla, pense*

1.1. T'has fixat mai en l'aspecte de la lluna quan la mires des de llocs diferents?

Com és quan la mires a la vora del mar?

I quan la mires al bell mig d'una ciutat?

1.2. Per què li agrada tant la lluna de la muntanya al nostre poeta? Què penses que la fa tan especial pel fet que sigui a la muntanya i no a cap altre lloc?

2. Creació de les làmines del kamishibai

Prenent com a model un grup-classe de 25 alumnes, el subdividirem en 11 grups (8 grups de 2 i 3 grups de 3). La divisió de grups pot ser diferent, segons les necessitats o la ràtio del grup. Assignarem cadascuna de les estrofes, o parelles de versos, si és que així ho considerem, a un grup diferent (2 o 3 alumnes). Cada grup haurà de representar, amb un dibuix sobre el [kamishibai](#), allò que els versos diuen, de tal manera que finalment tindrem el text il·lustrat en la seva totalitat.

És especialment important que, donat que faran els dibuixos en làmines A3, prenguin consciència de la proporció i de la importància de no fer dibuixos massa petits (una tendència marcada en les criatures de l'edat). Caldrà doncs, que la persona que guii la sessió vagi supervisant la grandària dels dibuixos i suggerint, quan calgui, que els facin més grans, ja que si no, quan posarem en pràctica la recitació conjunta del poema acompanyada del kamishibai, seran massa petites i no es veuran prou bé des de lluny.

Quan tinguem les onze làmines en format A3 (això és, la làmina de la portada i les altres deu amb les il·lustracions), escriurem la primera estrofa amb lletra clara darrere de la portada, ja que marca l'inici del que es diu en la primera il·lustració sobre el poema que mostrarem en el kamishibai. Posteriorment, representarem el poema recitant-ne els fragments per grups. Per tal de fer la lectura cohesionada i fluïda, caldrà que cada parella practiqui la recitació de cada estrofa. Com que són quartetes, poden dir dos versos cadascun dels integrants de cada grup.

La recitació del text es farà presentant el kamishibai amb les làmines sobre una taula. El grup classe es col·locarà en fila, per parelles, esperant el torn per dir l'estrofa. L'assaig de la recitació demana la cooperació de tothom per tal que sigui àgil i no es ressenti el flux en la narració del text.

Algunes orientacions: Es poden fer grups de 2 a 4 persones, segons consideri cada docent. És molt important que hagin memoritzat el text del poema i que siguin capaços de dir-lo en veu alta i clara, respectant les pauses d'entonació i amb una dicció correcta que, per descomptat, respecti la *o* oberta i la *essa* sonora de la paraula *rosa* per tal d'evitar una pronúncia empobrida.⁹

La recitació del text, donat que es fa per mitjà de fragments, amb veus diferents (masculina, femenina, aguda, greu, més timbrada, més plana, segons el cas) ha de comptar amb una línia de continuïtat. Això és, hi ha d'haver un mateix to d'uniformitat, òbviament, respectant la singularitat de cada individu, en cadascuna de les recitacions: a la mateixa velocitat, amb un mateix volum de veu, sense grans altibaixos, llevat dels que demani pròpiament la recitació del text. En el videopoema «[Les boies](#)», de Joan Vinyoli, compteu amb un exemple excel·lent de bona pràctica en què un grup d'alumnes reciten, per fragments, el text on, tot i la diversitat de les veus que podem sentir, hi ha un volum, una declamació i, sobretot i molt important també, una qualitat de gravació uniforme; en definitiva, el treball en grup acaba conjuminat en un tot regular i coherent.

⁹ Cal tenir en compte que si després de l'esforç que suposa el muntatge de tot plegat, l'alumnat acaba recitant el text amb una fonètica empobrida, no haurem reeixit del tot en la nostra comesa. Altrament, és com si féssim un recital de cant líric i els actors desafinessin. Qui tindria ganes de quedar-se a escoltar-lo?

Intedisciplinarietat

En el cas que comptem amb la complicitat de l'àrea d'**Educació artística**, seguint les instruccions de [creació del kamishibai](#), podem confegir-ne un a l'aula i combinar la creació de les làmines amb la creació del kamishibai, per torns, i entre tots els membres del grup amb la supervisió del docent. Una altra possibilitat, complementària, seria fer-ne un enregistrament audiovisual i penjar-lo en el web de l'escola, en el *classroom* o en la plataforma específica que es faci servir per tal de compartir el producte final amb la resta de la comunitat escolar.

D'altra banda, en la confecció de les làmines es pot usar qualsevol material o tècnica que es vulgui treballar (colors de fusta, aquarel·la, collage, retoladors...), tot i que recomanem pintar-ho amb ceres de colors ja que faciliten l'enllestiment de la feina en un lapse de temps raonable.

Si podem treballar conjuntament amb l'àrea de música, tot i que el poema es titula «Cançó de la lluna», no el cantarem ni el musicarem. No obstant això, sí que es poden incorporar instruments de percussió petita (cròtals, maraques, pandero, carilló, etc.) que complementin i enriqueixin la recitació de les diferents estrofes.

3. Activitat sobre «Res no m'agrada tant»

Res no m'agrada tant

res no m'agrada tant
com enramar-me d'oli cru
el pimentó torrat, tallat en tires.

cante, llavors, distret, raone amb l'oli cru,
amb els productes de la terra.

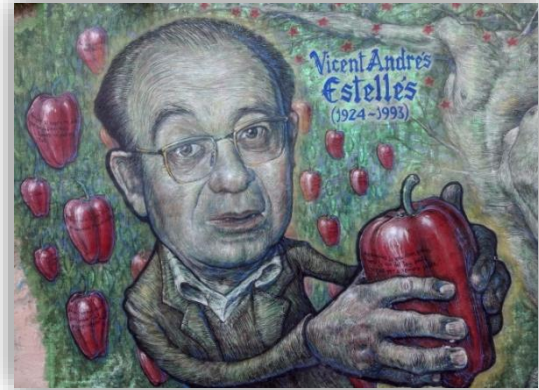
m'agrada molt el pimentó torrat,
mes no massa torrat, que el desgracia,
sinó amb aquella carn mollar que té
en llevar-li la crosta socarrada.

l'expose dins el plat en tongades incitants,
l'enrame d'oli cru amb un pessic de sal
i suque molt de pa,
com fan els pobres,
en l'oli, que té sal i ha pres una sabor del pimentó torrat.

després, en un pessic
del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,
agafe un tros de pimentó, l'enlaire àvidament,
eucarísticament,

me'l mire en l'aire.
de vegades arribe a l'èxtasi, a l'orgasme

cloc els ulls i me'l fot.

I «Res no m'agrada tant», dins *Horacianes. Obra completa IV*

Aquest és un dels poemes més famosos de Vicent Andrés Estellés. I és que, una vegada més, com en el poema «m'he estimat molt la vida», el nostre poeta relaciona el bon menjar amb el gaudi que li produeix viure. El text està enormement influenciat pel to de molts dels poemes d'un llibre del poeta xilè Pablo Neruda titulat «Las odas elementales». L'estil del poema, doncs, tot i que és evident que és d'Estellés, recorda Neruda, un poeta a qui Estellés admirava enormement i en qui tot sovint es va inspirar.

3.1. Fixeu-vos en les següents paraules i expressions i cerqueu-les en el diccionari.

mot	significat
Enramar	Tot i que significa <i>cobrir de rames</i> , l'autor usa la paraula com a adobar.
Pimentó	
Carn mollar	
Crosta:	
Socarrada	
Tongada	Tot i que significa <i>temporada</i> , l'autor usa la paraula com a <i>fragments del pebrot</i>
Una sabor	Tot i que generalment diem <i>el sabor</i> , l'autor s'hi refereix en femení, tal com esdevenia en català antic.
Eucarísticament	
Èxtasi	
Orgasme	

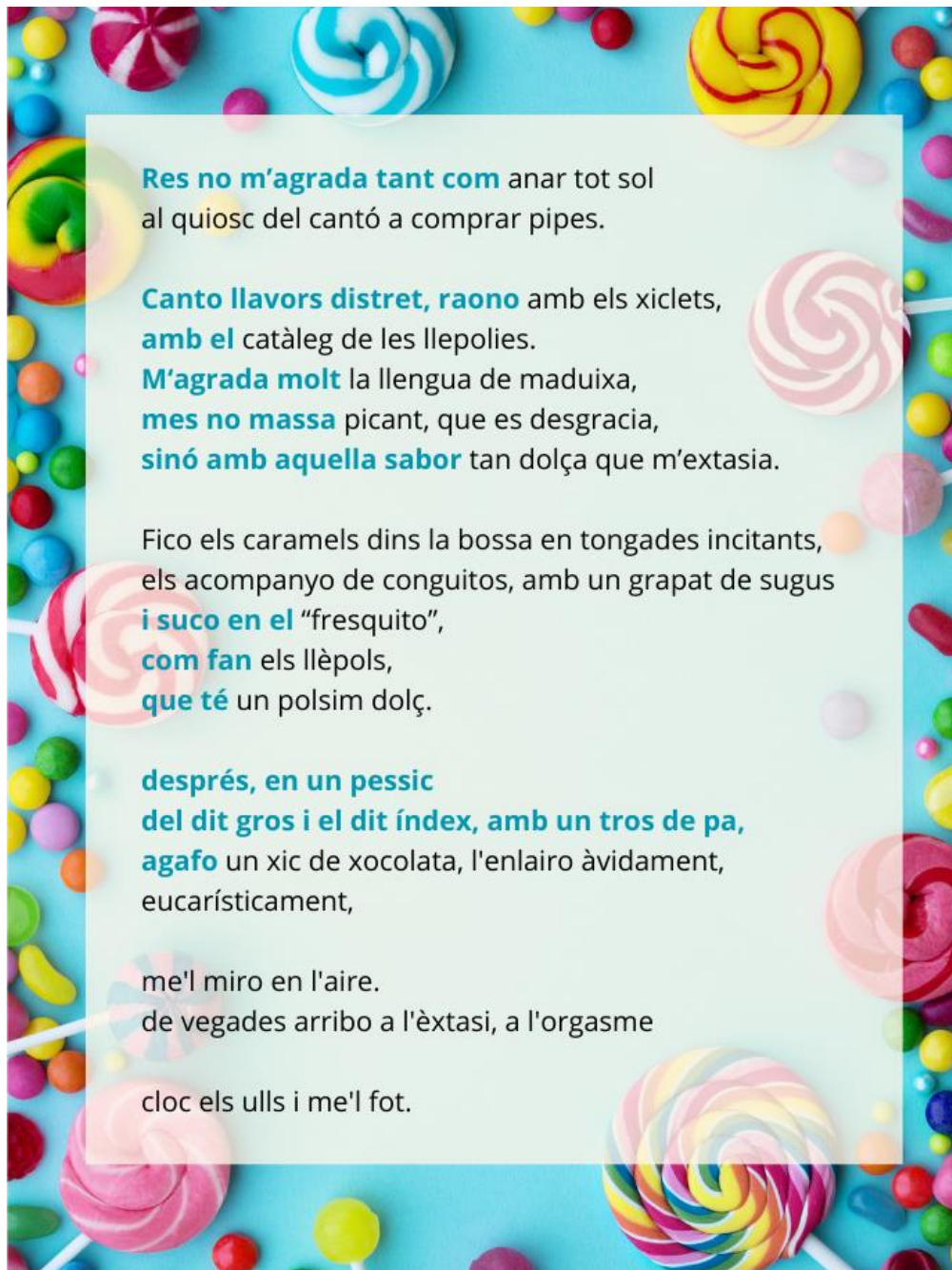
3.2. Ara escriureu el vostre *Res no m'agrada tant*. Abans, però, caldrà que elaboreu una llista de lllaminadures que us agradin especialment. Podeu incloure-hi també bombons de marques conegudes per tu, a més de *nutella*, gelats, pastissos, etc.. En definitiva, tota mena de llepolies i dolços que ficaríeu dins d'una d'aquelles bosses de plàstic –o safata de plàstic, segons la botiga– de diferents mides que us ofereixen de franc, juntament amb una pinça, per anar “pescant” tot allò que us agrada tant. Bàsicament, us heu d'imaginar dintre d'una “casa de caramels” d'aquelles on hi ha tota mena de bombons, lllaminadures i gelats i heu d'apuntar totes aquelles que se us acudeixin i, sobretot, que us agradin...

Podeu apuntar-les tot seguit en una llista.

Ara que ja teniu totes les paraules apuntades, les haureu d'encabir dins el model que us dona el poema original d'Estellés.

Tot seguit teniu un exemple de com podria ser un poema basat en el del nostre poeta, però, això sí, canviant el pebrot torrat per la possibilitat d'anar a un quiosc a comprar tot de llaminadures. Com podeu veure, algunes parts són iguals que les del poema original, altres les hem canviades. Cadascú de vosaltres haurà de fer el mateix:

Res no m'agrada tant com anar tot sol
al quiosc del cantó a comprar pipes.

Canto llavors distret, raono amb els xiclets,
amb el catàleg de les llepolies.

M'agrada molt la llengua de maduixa,
mes no massa picant, que es desgracia,
sinó amb aquella sabor tan dolça que m'extasia.

Fico els caramels dins la bossa en tongades incitants,
els acompanyo de conguitos, amb un grapat de sugus
i suco en el "fresquito",
com fan els llèpols,
que té un polsim dolç.

després, en un pessic
del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,
agafo un xic de xocolata, l'enlairo àvidament,
eucarísticament,

me'l miro en l'aire.
de vegades arribo a l'èxtasi, a l'orgasme

cloc els ulls i me'l fot.

Ara sí. És el vostre torn. Escriviu el vostre propi «Res no m'agrada tant». Us adjuntem un “motlle” del poema (Fitxa 4) perquè el completeu amb les vostres idees. I perquè no sigui dit, us donem la possibilitat, si no us engresca prou de fer el poema sobre les laminadures, de fer-lo sobre algun dels temes d'aquesta llista (o que cadascú de vosaltres triï!):

- Quan menges una hamburguesa.
- Quan vas a la pizzeria.
- Quan menges pasta.
- Quan menges xocolata desfeta amb xurros o melindros.
- Quan fas una deliciosa fondue de formatge.
- Quan fas una macedònia de fruites.
- ...

Fitxa 4

Nom i cognoms: _____ Grup: _____ Data: _____

Escriu el teu propi “Res no m'agrada tant”. Recorda que has de fer servir la llista...

Res no m'agrada tant com _____

Canto llavors distret, raono amb _____,
amb el _____.

M'agrada molt _____,
mes no massa _____,
sinó amb aquella sabor _____.

i suco en el _____,
com fan els _____,
que té un _____.

després, en un pessic
del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,
agafo _____,
eucarísticament,

me'l miro en l'aire.
de vegades arribo a l'èxtasi, a l'orgasme
cloc els ulls i me'l fot.

Cor poètic «Cançó de la rosa de paper»

Títol	Cor poètic «La rosa de paper»
Curs	4t / 5è de primària
Matèria	Llengua catalana

Descripció (context i repte)

La poesia de Vicent Andrés Estellés és inherentment recitable. Els seus versos portats a escena sempre han comptat amb gran acceptació, sobretot per la facilitat amb què són rebuts pel públic. Aquesta situació d'aprenentatge es basa en la vessant oral de la poesia i les potencialitats que se'n deriven. Es tracta un muntatge emmarcat dins el Dia Mundial de la Poesia¹⁰ o, si es prefereix, en una Festa Estellés d'àmbit escolar, en què l'alumnat recita de manera conjunta el poema a la manera d'un cor grec. La proposta parteix de quatre sessions de català, ampliables segons les necessitats, el temps o l'evolució de l'activitat i distribuïdes de manera orientativa.

Competències específiques

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge s'afavoreix l'assoliment de les competències específiques següents:

Competències específiques: matèria Llengua Catalana i Literatura

C1 Prendre consciència de la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe i pluricultural per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics i culturals i valorar aquesta

¹⁰ Altrament també podem encabir la representació del poema dins la clàssica *Padrins de lectura*, una activitat enormement gratificant en què "els grans" expliquen contes o poemes als petits. Exemple: L'alumnat de 3r i 4t comparteix el poema amb l'alumnat d'14 i 15, respectivament.

Competències específiques: matèria Llengua Catalana i Literatura

diversitat com a font de riquesa cultural.

C2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, i identificar el sentit general i la informació més rellevant, valorant, de manera progressivament autònoma, aspectes formals i de contingut bàsics per construir coneixement, formar-se una opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.

C4 Comprendre i interpretar textos escrits i multimodals, reconeixent el sentit global, les idees principals i la informació implícita i explícita, i realitzant, de manera progressivament autònoma, reflexions elementals sobre aspectes formals i de contingut, per construir coneixement, i respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos.

C8 Llegir, interpretar i analitzar, de manera progressivament autònoma, obres o fragments literaris adequats, establint relacions entre ells i identificant el gènere literari i les seves convencions fonamentals, per reconèixer la literatura com a manifestació artística i font de plaer, coneixement i inspiració per a la creació de textos d'intenció literària.

Tractament de les competències transversals

Competència personal i d'aprendre a aprendre

Aquesta competència es relaciona amb l'autoregulació de l'aprenentatge, l'autoconeixement i l'autoestima, el benestar emocional, la col·laboració i el treball en equip. L'alumne o alumna ha de construir un model personal de reflexió i d'acció que li permeti ser progressivament més autònom en l'aprenentatge a través de l'aplicació d'estratègies cognitives, metacognitives i motivacionals.

També ha de conèixer-se ell o ella mateix, respectar-se i valorar-se; per tant, créixer en l'autoestima i comprendre's i acceptar-se en un context social i plural. Esdevé la base del benestar emocional i social. En aquest sentit, l'alumne o alumna ha d'identificar les emocions que experimenta i regular els sentiments i les conductes que se'n deriven per assolir un estat de benestar personal i social, així com de resiliència.

El treball en grup és molt present en aquesta situació d'aprenentatge i l'indicador operatiu que hi estaria relacionat seria el CPSAA3.¹¹

¹¹ CPSAA3 Reconèixer i respectar les emocions i experiències dels altres, participar activament en el treball en grup, assumir les responsabilitats individuals assignades i utilitzar estratègies cooperatives dirigides a la consecució d'objectius compartits.

Objectius d'aprenentatge

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
1.3 Descriure i valorar la pluralitat lingüística del món com a font de riquesa cultural, a partir de l'observació i comprensió de la realitat de l'entorn. (CE1)	1.2 Detectar i rebutjar, amb autonomia creixent i en contextos senzills i propers, prejudicis i estereotips lingüístics, de gènere i culturals freqüents. (CA1.2)
Comprendre i interpretar textos escrits i multimodals, reconeixent el sentit global, les idees principals i la informació implícita i explícita, i realitzant, de manera progressivament autònoma, reflexions elementals sobre aspectes formals i de contingut, per construir coneixement, i respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos. (CE4)	Llegir textos progressivament complexos relacionats amb la vida quotidiana, els mitjans de comunicació i textos escolars, de fets i esdeveniments d'interès general, de manera silenciosa i en veu alta, amb fluïdesa (velocitat, precisió en el reconeixement de les paraules, ritme, fraseig i entonació). (CA 1.4)

Sabers

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge es tractaran els sabers següents de la matèria de Llengua Catalana i Literatura:

1. Interès per expressar-se oralment amb pronunciació i entonació adequades en les situacions d'aprenentatge i en la vida quotidiana del centre.
2. Reproducció de textos orals memoritzats (cançons, poemes, dramatitzacions) en el marc de les propostes didàctiques d'aula.
3. Establiment de vincles de la literatura amb altres manifestacions artístiques i culturals, de forma guiada.
4. Ús de la biblioteca de l'aula, del centre i de l'entorn proper com a espai de trobada d'activitats literàries compartides i com a element impulsor de comunitats lectores.

Desenvolupament de les sessions i temporització

Per tal de desenvolupar aquesta situació d'aprenentatge a l'aula, proposem dedicar-hi cinc sessions, ampliables segons les necessitats o evolució de l'activitat, i distribuïdes orientativament de la manera següent:

Sessió	Activitats	Temporització
1	<ul style="list-style-type: none">• Presentació de l'Any Estellés i del Dia Mundial de la Poesia• Activitats sobre el poema «CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER»	1,5 h
2	<ul style="list-style-type: none">• Explicació del repte: <i>Muntem un cor poètic. Què és un cor poètic?</i>• Visualització del vídeo d'Estrella Ortiz• Visualització del vídeo de Poderosa Afrodita• Col·loqui sobre el repte	15' 45'
3	<ul style="list-style-type: none">• Assignació/càsting del fragment o fragments a dir per cada membre del cor	1 h
4	<ul style="list-style-type: none">• Assaig i col·locació	1 h
5	<ul style="list-style-type: none">• Assaig general del recitat coral del text	1 h

1. Activitats de comprensió lectora sobre «Cançó de la rosa de paper»

1.1. Ara direm en veu alta el poema. Per files o per grups (per exemple, aprofitant la distribució en què estiguin disposats a l'aula), cada alumne dirà un vers fins arribar al final del poema.

Tal com hem comprovat, el poema no presenta dificultats de vocabulari, tot i que potser sí que hi ha una paraula (*consigna*) que caldrà cercar en el diccionari. Escriviu-ne tot seguit la definició i poseu-ne un exemple d'ús a sota:

Consigna:

Exemple:

1.2. Fem un mica de recerca. Generalment, el títol d'un poema, així com els epígrafs o notes introductòries que l'acompanyen, ens donen claus per a la interpretació; és a dir, ens orienten perquè l'entenguem d'una manera o d'una altra... Aquest poema està dedicat a «José Martí».

a) Qui fou José Martí? Cerqueu-ne informació i expliqueu-ho en tres o quatre línies a tot estirar. Pista: proveu de posar «José Martí» i «Guantanamo» a la mateixa casella del cercador.

b) Ara que ja ho sabeu, expliqueu tot seguit quina relació té aquest senyor amb «Guantanamo».

c) I per què creieu que Estellés li va dedicar «La cançó de la rosa de paper»?

d) Però... en aquest poema què passa, parlen realment d'una rosa de paper o potser estan usant la rosa de paper per parlar d'una altra cosa? En altres paraules, potser hi ha un sentit ocult o simplement ens convida a gaudir de la papiroflèxia? Pista: hi ha dues paraules amb significat ocult (*rosa* i *ajuntament*). Raoneu la vostra resposta.

1.3. Generalment, quan un poema compta amb diverses versions musicades, és a dir, quan n'han fet diferents cançons, és perquè agrada especialment i genera tanta atracció entre els lectors que sovint els músics proven de posar-hi música. «La cançó de la rosa de paper», de fet, compta amb diverses versions fins a la data.

Escolteu aquestes tres versions diferents del poema: [versió de Jonatan Penalba](#), [versió de Maria Faubel](#), [versió de Josep Vicent Tallada](#). Quina us agrada més? Raoneu la vostra resposta. Compartiu les vostres opinions amb els companys. Posteriorment, voteu entre tots quina és la versió que us agrada més.

2. Muntem un cor poètic: representació del poema seguint el format tradicional d'un cor grec.

Què és un cor poètic? Heus-ne aquí un exemple en viu del *Coro poético y peripatético* dirigit per l'escriptora i narradora oral Estrella Ortiz recitant un fragment del poema *Señoras y señores...* del poeta xilè Nicanor Parra.

El cor poètic és una agrupació de persones que pot estar formada per 25 integrants, seguint el model d'un grup-classe convencional, o més, segons l'opció triada (per exemple, cinquanta integrants, si agafem un nivell sencer de primària). Els membres del cor, a imitació del típic cor grec, diran un poema conjuntament. Ara bé, ho faran tots alhora, o amb l'assignació momentània de fragments del text a càrrec d'un o diversos integrants del cor. Així doncs, no hi haurà "els protagonistes", d'una banda, i "el cor" que els respon o complementa, de l'altra, tal com tradicionalment s'entén el cor grec. Simplement tindrem una agrupació de rapsodes cooperant per dir un text de manera conjunta.

A l'aula, després de fer una lectura dialogada,¹² enceteu un consens per tal de fer la selecció prèvia de quins fragments del text seran recitats a l'uníson (tothom), amb el consegüent assaig perquè totes les veus sonin com una sola veu, amb un "teixit" uniforme, i quins altres poden ser dits de manera individual o en petits grups de dues o més persones. Segons les característiques del text, podeu dividir els versos, en termes generals, de la manera següent:

- a) Els que són dits per un sol membre cada vegada.
- b) Els que són dits per un grup.
- c) Els que són dits per tots a l'uníson.

Depenent de les característiques individuals del grup, a la manera d'un *càsting*, comproveu quins versos, donada la seva naturalesa, poden ser dits amb més

¹² Aquest aspecte és opcional. També es pot donar el text amb la pauta de recitació que suggerim en aquesta proposta o, altrament, aquella que el docent consideri més convenient tenint en compte les necessitats o característiques del grup.

facilitat per un alumne que per un altre. Per exemple, si voleu emfatitzar la rudesia d'un vers, podeu triar un alumne que tingui facilitat per expressar aquesta emoció i a la inversa.

Aquesta interpretació conjunta d'un poema és especialment efectiva en textos poètics de caire més escènic,¹³ resulta impactant i engrescadora, ja que amb pocs recursos creareu una situació teatral d'alt impacte. En el film *Poderosa Afrodita* (Woody Allen, 1996), comptem amb [un exemple](#) força reeixit.

Així, en el cas que el text poètic tingui veus específiques o fins i tot personatges, podeu seleccionar que diversos membres interpretin alhora un mateix personatge, de tal manera que el poema pot ser presentat com un text que “dialoga amb ell mateix” per mitjà de la interpretació per subgrups i coral alhora. El resultat escènic, lluny del tradicional rapsode solitari llegint davant un faristol il·luminat amb un llum groguenc, és el d'un ens col·lectiu farcit de diversitat de veus que dona una vida diferent al poema i que remou la visió sovint encarcerada i arcaica que el públic, malauradament, sol tenir de la poesia dita.

El cor poètic, en essència, copia l'estructura d'una agrupació vocal: efectivament, poden haver-hi rapsodes solistes, però també hi ha parts de recitat coral. Aquesta és la clau del seu impacte.

Podeu disfressar-vos o portar algun element d'atrezzo, elaborat prèviament, que us singularitzi i que tingui relació amb el text o el seu imaginari. En aquest sentit, si compteu amb la complicitat de l'àrea de plàstica, podeu crear tot de roses de paper fetes amb paper de diari, a tall d'atrezzo, per tenir a les mans. Una alternativa força potent escènicament seria que la rosa, com en el text, anés passant de mà en mà a mesura que cadascú digués el seu vers (fins que aquesta “desaparegués”) i que, posteriorment, quan tornés a ser esmentada en la part final, tots els membres traguessin una rosa cadascun. En aquest darrer cas, si fossin roses de paper de colors tindria un major impacte en contraposició a les roses inicials de paper de diari...

2.1. Representem per parelles la «CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER».

¹³ És important, doncs, seleccionar aquells textos més adients.

- a) Dividiu el grup classe en subgrups de quatre persones. D'aquest subgrup de quatre, dos membres reciten a l'uníson les estrofes senars (1, 3, 5, 7) i els altres dos, les parells 2, 4, 6.
- b) Mentre una parella diu l'estrofa, l'altra l'ha de representar amb mímica i a la inversa, de tal manera que al llarg de tot el poema es produeix una alternança entre rapsodes i "actors-mims". Caldrà que els qui feu de rapsodes en aquell moment digueu el text a poc a poc perquè l'altra parella el pugui anar representant.

3. Assignem el text.

3.1. Per familiaritzar-vos amb el text, fem servir [aquesta base de rap](#). El grup-classe haurà d'encabir els heptasíl·labs del poema dins el ritme, a la manera d'un rap tradicional. És important, en aquest punt, que remarqueu la mètrica¹⁴ que subjau al text:

Ella tenia una rosa/ 7
una rosa de paper/ 7

3.2. Tenint en compte que hi ha 10 quartetes i, doncs, 40 versos, podeu donar a triar quina estrofa, vers o fragment voleu dir. Així, depenent de la quantitat d'alumnes amb què compteu, podreu repartir el text d'una manera o altra. Cal tenir en compte que, depenent de les característiques interpretatives de cada individu, podreu assignar-li un vers determinat per tal de millorar-ne la interpretació.

4. Assaig i col·locació

4.1. Ara que ja esteu familiaritzats amb el text, començareu a assajar-lo. Les primeres vegades l'assajareu a l'aula. Ara bé, aquells que dieu el text en determinats moments per parelles, caldrà que estigueu asseguts obligatòriament amb la parella per tal d'afavorir la fluïdesa de la recitació. Posteriorment, quan ja haureu muntat el text i ja tingueu après l'ordre en què dieu els versos, us distribuïreu d'acord amb la col·locació escènica i ho assajareu dempeus.

¹⁴ Depenent del nivell educatiu en què ens trobem, podem comentar que en la mètrica catalana i francesa, a diferència de la castellana, el recompte sil·làbic es fa fins a l'última síl·laba accentuada; és a dir, si l'última paraula del vers és plana (tal i com s'esdevé amb ro-sa) acabarem el còmput en la síl·laba tònica. Així doncs, el vers "Ella tenia una rosa" es comptaria: **E-lla te-ni-au-na ro-(sa)**. Igualment, les recurrències rítmiques dels versos heptasíl·labs es vivencien fàcilment en dir-los sobre la base de rap.

- 4.2.** En aquest primer assaig, aprofitant la base de rap, i respectant l'ordre en què direu els versos, fareu unes primeres “rondes” en què el text serà dit d'una manera més maquinal, amb la cadència uniformitzadora del rap. Aquest recurs el feu servir perquè, amb el ritme de la música, no us perdeu i “entreu” a dir la vostra part quan us toqui.
- 4.3.** Després d'haver fet unes rondes, caldrà “trençar” la dinàmica prèvia, és a dir, ja no haureu de dir el text amb la cantarella del rap, sinó que caldrà interpretar-lo. En aquest moment és quan caldrà fixar-se ben bé en què transmet el text en cada fragment i mirar de trobar la interpretació que més s'hi ajusti. [Aquesta interpretació](#) del poema feta pel rapsode Francesc Anyó n'és un molt bon exemple, tot i que no cal prendre-la com “el model a seguir”.

És important remarcar que un poema pot ser dit de moltes maneres: tantes com persones hi ha al món.

5. Assaig general

Decidiu si us poseu en files (opció recomanada) o en una altra disposició, segons el lloc en què hàgiu de fer el recital. Ara sí, cadascú, des del seu lloc, dirà el seu fragment quan li pertoqui.

Nota: Tot i que aquesta situació d'aprenentatge està centrada en el muntatge d'un sol poema, el recital o producte final pot integrar més poemes dits pel cor, per parts del cor o per individus.

Situació d'aprenentatge per a ESO i batxillerat

Títol	«m'he estimat molt la vida». Recital de poemes de Vicent Andrés Estellés
Curs	Secundària i batxillerat
Matèria	Llengua Catalana i Literatura

Descripció (context i repte)

Aquesta proposta didàctica es planteja en el context d'incorporar l'àmbit de l'educació a la celebració del Dia Mundial de la Poesia prenent com a motiu el poema citat i la figura i l'obra del seu autor. El repte consisteix a donar a conèixer-los a l'alumnat amb l'objectiu d'organitzar un recital de poemes que serveixi per incorporar la celebració del 21 de març als centres educatius. El recital pot tenir lloc al voltant del dia 21 de març, a la sala d'actes del centre i hi pot participar l'alumnat que hagi treballat el projecte. El públic està format pels mateixos grups classe o bé per altres del mateix centre. Es recomana enregistrar l'esdeveniment i fer-ne difusió. Les activitats plantejades en aquest dossier estan orientades a treballar la preparació d'aquest recital mitjançant el plantejament de situacions de comunicació de producció de continguts culturals i literaris en suport audiovisual: vídeo i pòdcast.

A més, aquesta proposta didàctica també pot treballar-se al voltant de les festes Estellés, fent un sopar popular, o bé qualsevol acte similar en què es combini menjar en comunitat amb la lectura de poemes.

Competències específiques: secundària

Competències específiques de la matèria Llengua Catalana i Literatura

CE3. Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.

CE4. Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent-ne el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant-ne la intenció de l'emissor, reflexionant-ne sobre el contingut i la forma i avaluar-

Competències específiques de la matèria Llengua Catalana i Literatura

ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.

CE8. Llegir, interpretar i valorar obres o fragments literaris del patrimoni propi i universal, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que permetin conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats de gaudir de la literatura i crear textos d'intenció literària.

Competències específiques: batxillerat

Competències específiques de la matèria Llengua Catalana i Literatura

CE3. Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent als textos acadèmics, amb el rigor, la coherència, la fluïdesa i el registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius, i participar en interaccions orals amb una actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

CE4. Comprendre, interpretar i valorar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i fent les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma, i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.

CE8. Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura catalana, castellana i hispanoamericana, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que configurin un mapa cultural i eixamplin les possibilitats de gaudir de la literatura i de crear textos d'intenció literària.

Tractament de les competències transversals: secundària

Competència ciutadana

Aquesta competència implica el desenvolupament de la consciència cívica, en què l'alumne o alumna analitza la pròpia identitat, que requereix la comprensió crítica de la realitat social, política, científica, ecològica i econòmica des d'un punt de vista local i alhora global, per dirigir accions per a la seva millora.

Tot això es desenvoluparà en aquesta situació d'aprenentatge a través de l'anàlisi i interpretació, i de l'escriptura de poemes prenent com a referència els que s'han treballat a

Competència ciutadana

l'aula. Aquesta situació d'aprenentatge estaria relacionada amb els indicadors operatius següents:

CC1: Analitzar i comprendre idees relatives a la dimensió social i ciutadana de la seva pròpia identitat, així com als fets socials, històrics i normatius que la determinen, demostrant respecte per les normes, empatia, equitat i esperit constructiu en la interacció amb els altres en diferents contextos socioinstitucionals.

CC3. Analitzar i comprendre problemes ètics fonamentals i d'actualitat, considerant críticament els valors propis i aliens, i desenvolupant els seus propis judicis per afrontar la controvèrsia moral amb actitud dialogant, argumentativa, respectuosa i oposada a qualsevol tipus de discriminació o violència —incloent-hi la violència masclista, LGTBI-fòbica, racista o capacitista— o fonamentalisme ideològic.

Competència personal i d'aprendre a aprendre

Aquesta competència es relaciona amb l'autoregulació de l'aprenentatge, l'autoconeixement i l'autoestima, el benestar emocional, la col·laboració i el treball en equip. És important que l'alumne o alumna pugui treballar amb altres persones intercanviant idees i compartint responsabilitats, en un context de respecte i valoració, per tal d'aconseguir un objectiu comú. També implica que participi activament amb altres persones en la realització conjunta d'un projecte o acció, amb actitud cooperativa i col·laborativa en les tasques dins d'un equip, entenent que es treballa per a un objectiu comú, amb responsabilitat, empatia i respecte per l'altre. El treball en grup és molt present en aquesta situació d'aprenentatge i l'indicador operatiu que hi estaria relacionat seria el següent:

CPSAA3: Comprendre proactivament les perspectives i les experiències dels altres i incorporar-les al seu aprenentatge per participar en el treball en grup distribuint i acceptant tasques i responsabilitats de manera equitativa i emprant estratègies cooperatives.

Objectius d'aprenentatge i criteris d'avaluació: Secundària

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
1. Comprendre poemes, explicant i argumentant la interpretació personal que se'n fa a partir de l'anàlisi dels elements constitutius de l'obra per establir vincles tant amb la biografia pròpia com amb la de l'autor i amb la realitat propera i amb altres obres.	1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de poemes realitzant-ne les inferències necessàries (basat en el criteri 4.1) 2. Explicar i argumentar, amb l'ajuda de pautes i models, la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
	internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra (basat en el criteri 8.1)
2. Escriure poemes utilitzant els recursos estilístics propis del gènere, com els recursos mètrics, rítmics i de figures literàries que es treballaran, per crear composicions amb un estil literari i que potenciïn el missatge que es vol transmetre.	3. Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris (basat en el criteri 8.3).
3. Recitar els poemes analitzats i de creació utilitzant els recursos propis de la declamació.	4. Realitzar una recitació oral d'una certa extensió i complexitat amb diferents graus de planificació ajustant-se a les convencions pròpies de la declamació, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat en diferents suports, utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals (basat en el criteri 3.1).

Objectius d'aprenentatge i criteris d'avaluació: Batxillerat

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
1. Comprendre poemes, explicant i argumentant la interpretació personal que se'n fa a partir de l'anàlisi dels elements constitutius de l'obra per establir vincles tant amb la biografia pròpia com amb la de l'autor i amb la realitat propera i amb altres obres.	1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de poemes, fent les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura (basat en el criteri 4.1). 2. Explicar i argumentar la interpretació dels poemes llegits mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el context sociohistòric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres (basat en el criteri 8.1).
2. Escriure poemes utilitzant els recursos estilístics propis del gènere, com els recursos	3. Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en

Objectius d'aprenentatge	Criteris d'avaluació
mètrics, rítmics i de figures literàries que es treballaran, per crear composicions amb un estil literari i que potenciïn el missatge que es vol transmetre.	suports diferents i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en què s'utilitzin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.
3. Recitar els poemes analitzats i de creació utilitzant els recursos propis de la declamació.	4. Realitzar una recitació oral d'una certa extensió i complexitat amb diferents graus de planificació ajustant-se a les convencions pròpies de la declamació, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat en diferents suports, utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals (basat en el criteri 3.1).

Sabers: secundària

Sabers de Llengua Catalana i Literatura
1. Comprensió del sentit global del text escrit i relació entre les parts. La intenció de l'emissor.
2. Planificació, redacció, revisió i edició en diferents suports de textos escrits. Correcció gramatical i ortogràfica.
3. Correcció lingüística i revisió ortogràfica i gramatical de diferents tipus de text i en diferents situacions. Ús de diccionaris, manuals de consulta i de correctors ortogràfics en suport analògic o digital per a la correcció i millora dels textos.
4. Expressió, a través de models comentats a l'aula o bé aportats per l'alumnat, de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits.
5. Aplicació d'estratègies i models de construcció compartida de la interpretació de les obres a través de clips audiovisuals.
6. Relació i contrast entre els elements constitutius del gènere literari i la construcció del sentit de l'obra. Anàlisi bàsica del valor dels recursos expressius.
7. Lectura expressiva, dramatització i recitació dels textos atenent als processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.
8. Creació de textos a partir de l'apropiació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació, etc.) en el context de l'expressió dels sentiments, emocions i experiències pròpies.

Sabers: batxillerat

Sabers de Llengua Catalana i Literatura
1. Identificació del sentit global del text i anàlisi de la relació entre les parts i de la intenció de l'emissor en textos escrits.
2. Elaboració de textos escrits i multimodals atenent el seu procés: planificació, redacció, revisió i edició, correcció gramatical i ortogràfica i propietat lèxica.
3. Construcció compartida de la interpretació de les obres mitjançant discussions o converses literàries.
4. Anàlisi dels elements constitutius del gènere literari i de la seva relació amb el sentit de l'obra, i dels efectes d'aquests elements i dels seus recursos expressius en la recepció del lector.
5. Utilització de la informació sociohistòrica, cultural i artística necessària per interpretar obres i comprendre el lloc que ocupen en la tradició literària.
6. Lectura expressiva, dramatització i recitat d'obres i fragments literaris atenent els processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.
7. Creació de textos d'intenció literària a partir de les obres llegides.

Desenvolupament de la situació d'aprenentatge per a secundària i batxillerat

Al llarg de la situació d'aprenentatge s'oferirà a l'alumnat les eines per fer una aproximació als poemes, fer-ne la lectura expressiva i crear-ne de propis.

Les activitats de desenvolupament tenen per objectiu oferir un tast de poesia a l'aula i treballar amb els conceptes i elements essencials del gènere poètic: les figures retòriques, la mètrica i la rima.

El repte es treballarà sobretot en grup.

Els instruments d'avaluació, presents al llarg de la situació d'aprenentatge, serviran d'acompanyament en la regulació dels aprenentatges propis. Se'ls demanarà que omplin la rúbrica d'avaluació de manera col·lectiva.

El desenvolupament de la situació d'aprenentatge comprèn cinc sessions, que orientativament poden organitzar-se així:

Sessió	Activitats	Temporització
1	<ul style="list-style-type: none">• Presentació de la situació i els objectius i explicació del repte final• Presentació del poeta i la seva obra• Lectura inicial de poemes seleccionats per al repte final	1 h
2	<ul style="list-style-type: none">• Activitats dels poemes «m'he estimat molt la vida» i «Els amants»	1 h
3	<ul style="list-style-type: none">• Activitats dels poemes «Assumiràs la veu d'un poble» i «Cançó de bressol»	1 h
4	<ul style="list-style-type: none">• Activitats de «Cançó de la lluna»• Preparació i assaig del repte final	1 h
5	<ul style="list-style-type: none">• Elaboració i resposta, per part de l'alumnat, de la rúbrica d'autoavaluació que englobi tota la situació d'aprenentatge.	1 h

En funció de la tria de poemes i l'adaptació de les activitats al grup-classe, s'hi poden introduir variacions.

La realització de l'acte de lectura en veu alta, obert al públic, o bé la lectura durant la Festa Estellés té lloc com a activitat complementària de l'horari lectiu.

Vida quotidiana

«m'he estimat molt la vida»

Consulteu les activitats proposades a l'apartat Celebrem el Dia Mundial de la Poesia, a la pàgina 14 d'aquesta guia.

Amor i erotisme

ELS AMANTS

La carn vol carn

AUSIÀS MARCH

No hi havia a València dos amants com nosaltres.

Feroçment ens amàvem del matí a la nit.

Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.

Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.

De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
i rodolem per terra entre abraços i besos.

No comprenem l'amor com un costum amable
com un costum pacífic de compliment i teles
(i que ens perdone el cast senyor López-Picó).

Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.

Jo desitjava, a voltes, un amor educat
i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
ara un muscle i després el peçó d'una orella.

El nostre amor és un amor brusc i salvatge,
i tenim l'enyorança amarga de la terra,
d'anar a rebolcons entre besos i arraps.

Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.

Les *Estances* de Riba i les *Rimas* de Bécquer.

Després, tombats en terra de qualsevol manera,
compremem que som bàrbars, i que això no deu ser,
que no estem en l'edat, i tot això i allò.

No hi havia a València dos amants com nosaltres,
car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.

ELS AMANTS, dins *Llibre de meravelles. Obra completa, II*

Vicent Andrés Estellés té una concepció de l'amor que es contraposa als tòpics tradicionals d'aquesta temàtica en la poesia, ja que basa la seva poesia amorosa en la seves vivències sexuals i eròtiques i defuig la idealització. «Els amants» és potser el poema emblemàtic d'aquest plantejament.

1. Abans de llegir el poema, reflexioneu sobre el significat de la citació inicial d'Ausiàs March. Convé contextualitzar-la en atenció a la significació que té per a la poesia catalana de tots els temps.
2. Escolteu el poema en alguna de les múltiples versions que corren per les xarxes. [Aquí](#) teniu alguns exemples.
3. Després d'una primera lectura, fixeu l'atenció en aquells passatges més expressius i assenyaleu-los. Per grups, acordeu quins són els tres versos més significatius del poema i per què i després ho poseu en comú.
Fixeu-vos en els temps verbals per situar el narrador en la història.
4. Organitzeu una lectura col·lectiva del poema entre tot el grup, repartint-ne les frases, no pas els versos, que dirà cadascú. Aquesta activitat pot enregistrar-se amb la finalitat d'incorporar-la a la videoexposició, una vegada assajada la recitació.

[Batxillerat]

5. Analitzeu les característiques formals del poema: mètrica i rima. Els versos són alexandrins, de 12 síl·labes, amb dos hemistiquis de sis síl·labes que segueixen la mètrica catalana comptant fins a la darrera síl·laba tònica. Feu el recompte de síl·labes dels dos darrers versos del poema i determineu quina rima hi ha.
6. Prepareu una contextualització breu del poema relacionant el concepte de l'amor en el poema amb el de la citació d'Ausiàs March i amb el tema del *pus extrem amador* o millor amant.

Poesia civil

Assumiràs la veu d'un poble

Assumiràs la veu d'un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per sempre, poble,
i patiràs, i esperaràs
i aniràs sempre entre la pols,
et seguirà una polseguera.
I tindràs fam i tindràs set,
no podràs escriure els poemes
i callaràs tota la nit
mentre dormen les teues gents,
I tu sols estaràs despert,
i tu estaràs despert per tots.
No t'han parit per a dormir:
et pariren per a vetlar
en la llarga nit del teu poble.
Tu seràs la paraula viva,
la paraula viva i amarga.
Ja no existiran les paraules,
sinó l'home assumint la pena
del seu poble, i és silenci.
Deixaràs de comptar les síl·labes,
de fer-te el nus de la corbata:

seràs un poble, caminant
entre una amarga polseguera,
vida amunt i nacions amunt,
una enaltida condició.

No tot serà, però, silenci.
Car dirà la paraula justa,
la diràs en el moment just.
No diràs la teua paraula
amb voluntat d'antologia,
car la diràs honestament,
iradament, sense pensar
en ninguna posteritat,
com no siga la del teu poble.
Potser et maten o potser
se'n riguen, potser et delaten;
tot això són banalitats.
Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.
I tu, greument, has escollit.
Després del teu silenci estricte,
camines decididament.

«Assumiràs la veu d'un poble», dins Llibre de meravelles. Obra completa II

Vicent Andrés Estellés és un poeta compromès amb la societat en què va viure. Per la seva professió de periodista i per la seva creativitat literària, va participar de manera activa en la vida pública valenciana de la segona meitat del segle xx i molt especialment en el canvi de la dictadura a la democràcia i pel reconeixement polític de la identitat nacional. Prenent com a referent el poeta xilè Pablo Neruda, va erigir-se en la veu del poble que canta el poble. Aquest compromís té en aquest poema l'expressió més viva i emblemàtica.

1. Abans de la lectura, cal posar en comú el que s'entén per compromís cívic amb relació a la comunitat en què es viu, tot parlant de les relacions entre l'individu i el col·lectiu a partir de l'expressió "un entre tants" que apareix en els primers poemes de *Llibre de meravelles*.
2. Per grups prepareu l'assaig d'una lectura en què es combinin els fragments llegits per una i per més veus. Cada grup heu de decidir quins versos llegireu només per una o per més veus en atenció a la dimensió individual o col·lectiva del que es diu en el poema.
3. Cada grup prepareu per escrit una formulació del que entén que el poeta vol expressar en els versos 39-40:

Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble

Després obriu un debat a partir de les aportacions de cada grup.

[Batxillerat]

4. Fixeu-vos en la progressió temàtica del poema a partir de la paraula *silenci*, que apareix tres vegades al llarg del poema, i en el contrapunt amb l'actitud del poeta, que apareix expressada en segona persona. Què se'n diu, en cada una de les tres parts pel que fa al silenci i pel que fa a la veu i la paraula? Poseu-ho per escrit després de parlar-ne en grup.
5. Per grups, escriviu una presentació breu del poema mirant de contextualitzar-lo en el conjunt de l'obra del poeta.

L'existència i la mort

Cançó de bressol

Jo tinc una Mort petita,
meua i ben meua només.
Com jo la nodresc a ella,
ella em nodreix igualment.
Jo tinc una Mort petita
que trau els peus dels bolquers.
Només tinc la meua Mort
i no necessite res.

Jo tinc una Mort petita,
i és, d'allò meu, el més meu.
Molt més meua que la vida,
amb mi va i amb mi se'n ve.
És la meua ama, i és l'ama
del corral i del carrer
de la llimera i la parra
i la flor del taronger.

«CANÇÓ DE BRESSOL», dins La nit. Obra completa I

En la línia de la poesia clàssica d'Ausiàs March, la poètica estellesiana té en la mort i en l'experiència existencial un dels seus grans temes, expressat amb un sentit tràgic del tot inserit en la vida quotidiana, de vegades tenebrós, de vegades hilarant. Potser un dels seus poemes més coneguts sobre la mort és «Cançó de bressol» en què la cultura popular infantil valenciana agombola la tragèdia íntima de la mort de la seva primera filla.

1. Llegiu per grups el poema i feu-ne una proposta d'estructura de les parts que té i que poden trobar-se a partir de la repetició.
2. Parleu una mica del que diu «Cançó de bressol». El poema parla de la *Mort* amb majúscules, personificada de manera molt concreta. Després de parlar-ne en grup, poseu en comú com hi apareix representada i en quins versos.
3. A partir de l'estructura de les parts del poema, repartiu-vos els versos que llegireu en veu alta i assageu.
4. A la part final del poema, el poeta hi reproduïx una cançó de bressol tradicional valenciana, molt popular. En grup treballeu a partir de la improvisació dels ritmes que conegueu per cantar aquesta part i incorporeu-la a la lectura.
5. Creeu una imatge nova a partir de la imitació del poema original. Proveu de canviar la paraula *Mort* i la resta de substantius per altres que estiguin relacionats amb la vostra vida.

[Batxillerat]

6. Per grups, busqueu documentació sobre la vida de Vicent Andrés Estellés que serveixi per explicar les motivacions del poeta per escriure aquest poema a partir de la personificació de la mort amb l'objectiu d'incorporar-lo com a presentació.
7. Com a conclusió, poseu en comú les sensacions que us ha suscitat la lectura del poema relacionant el sentit de la vida que expressa el poema amb el sentit de la vida que se suposa que teniu vosaltres.

Poesia imaginativa

Cançó de la lluna

La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada!
Ai, com m'agrada la lluna
la lluna de la muntanya!
És una lluna molt neta,
és una lluna molt clara,
Com és de clara la lluna,
la lluna de la muntanya!
Lluna de bosc i fageda,
la lluna que ens agermana,
la lluna de creure i creure
i mirar-nos a la cara.
La lluna de la ciutat
és una lluna gastada,
és una lluna molt trista,
és una lluna llunyana.
¿Qui pot mirar a la lluna
amb una mirada franca?
És un luxe innecessari;
vés a la teua, i a casa.
Si la mires, et fotran
un ganivet per l'espata,

et robaran la cartera,
la muller i l'esperança.
Però jo pense en la lluna,
la lluna de la muntanya,
i em sé ric d'alguna cosa
que jo no vull dir encara.
Pense en un món on els homes
es miraran cara a cara:
cada paraula que diguen
serà més que una paraula.
Pense en la lluna, la lluna,
la cosa que més m'agrada.
La vida llavors tenia
una gràcia no encetada.
Ai, com m'agrada la lluna,
la lluna de la muntanya!
La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada

«CANÇÓ DE LA LLUNA», dins *Taula parada*.
Obra completa V

Alguns poemes d'Estellés posseeixen un to lúdic i unes formes pròpies de la poesia popular, com ara la cançó. Es tracta d'una poesia imaginativa, fresca i de cadència rítmica, que assoleix un lirisme delicat. «Cançó de la lluna» n'és un dels millors exemples.

1. Feu una primera lectura del poema, identifiqueu les variants valencianes, comenteu-les i senyaleu-les per pronunciar-les amb fidelitat al text. Aproveiteu per practicar la dicció correcta del fonema [ʎ] de la paraula *lluna* i altres del poema.
2. Cerqueu el ritme del poema. Repartint les estrofes en grups de tres o quatre alumnes, compteu les síl·labes de cada vers (ep!: fins a la darrera tònica) i distingiu entre síl·labes tòniques i àtones. Després improviseu una mica: com cantaria la seva estrofa cada grup?
3. Què diu el poema? Parla de la lluna, però n'hi ha dues de contraposades. Feu cinc minuts de club de lectura i comenteu aquesta contraposició i el que el poeta vol expressar.
4. A practicar! Cada grup us repartiu les estrofes i assageu la lectura en veu alta fixant-vos en quins versos han de ser dits amb més expressivitat.

[Batxillerat]

5. Aprofundiu en el significat del poema. Analitzeu la relació entre «la lluna de la muntanya» i el fet de «mirar-nos a la cara» que apareixen en les estrofes tercera i vuitena.
6. Elaboreu un text breu de contextualització del poema a partir de la informació que pertany al llibre *Taula parada* (1970-1972) i va ser publicat per primera volta al volum *Balanç de mar. Obra completa 4* (1978).

Més poemes

Com a complement dels que hem proposat, podeu treballar els següents poemes, que recullen i combinen en un mateix text les temàtiques apuntades en els apartats anteriors. «Cançó de la rosa de paper» és un poema que per les formes populars faria pensar en la poesia imaginativa si bé té un missatge civil molt tendre. «He vist un plat d'obra, de Manises» combina l'afirmació civil amb la identificació cultural popular que proveeix la vida quotidiana.

Cançó de la rosa de paper

Homenatge a José Martí

Ella tenia una rosa,
una rosa de paper,
d'un paper vell de diari,
d'un diari groc del temps.

I circulava la rosa,
però molt secretament.
I de mà en mà s'hi passaven
una rosa de paper.

Ella volia una rosa,
i un dia se la va fer.
Ella tenia una rosa,
una rosa de paper.

El poble creia altra volta
i ningú no va saber
què tenia aquella rosa,
una rosa de paper.

Passaren hivern i estiu,
la primavera també,
també passà la tardor,
dies de pluja i de vent.

Fins que un dia d'aquells dies
va manar l'ajuntament
que fos cremada la rosa,
perquè allò no estava bé.

I ella tenia la rosa,
una rosa de paper.
Va morir qualsevol dia
i l'enterraren després.

Varen regirar les cases:
la rosa no aparegué.
Va haver interrogatoris;
ningú no en sabia res.

Però al carrer on vivia,
però en el poble on visqué,
les mans del poble es passaven
una rosa de paper.

Però, com una consigna,
circula secretament
de mà en mà, per tot el poble,
una rosa de paper.

CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER, dins *Taula parada. Obra completa V*

Presenteu el poema a partir de la interpretació que en fan Francesc Anyó i Borja Penalba en el cicle [Poesia als Parcs, lletres i paisatge](#).

1. En el moment de la reproducció demaneu de fixar l'atenció en el ritme de la recitació i en la reproducció del so [z] de la paraula *rosa*. Una vegada feta l'audició feu cinc minuts de club de lectura per comentar les impressions d'aquesta interpretació.
2. Continueu aproximant-vos al caràcter del poema a partir del ritme. Esbrineu, per grups, el nombre de síl·labes per vers i els versos que rimen a cada estrofa.
3. A continuació, cada grup heu de classificar el poema triant entre cada parella de paràmetres i justificant la tria. A continuació poseu-ho en comú.

To popular / To culte

Rima assonant / Rima consonant

Contingut líric / Contingut narratiu

4. Analitzeu l'estructura del poema seguint la dinàmica de grups. Està dividit en quatre parts de llargària diferent. Cal ordenar en una taula el contingut de cada part i la quantitat d'estrofes que li corresponen:

Contingut de les parts:

- Les autoritats intenten fer desaparèixer la rosa mitjançant la repressió.
- Història d'una dona anònima que es fa una rosa de paper i la conserva fins a la mort.
- La rosa es conserva secretament a mans del poble i assoleix un simbolisme.
- La rosa circula de mà en mà i esdevé motiu de fe per a la gent.

Quantitat d'estrofes de les parts:

- Una estrofa
- Dues estrofes
- Tres estrofes
- Quatre estrofes

Parts del poema	Contingut	Estrofes
Primera		
Segona		
Tercera		
Quarta		

5. La rosa de paper del poema s'acaba transformant en un símbol. Després de discutir-ho en grups, poseu en comú la interpretació que cada un n'ha fet.

[Batxillerat]

6. Per tal de contextualitzar el poema a l'hora d'enregistrar el pòdcast, elaboreu un redactat breu en què es relacioni el significat del poema amb José Martí, el nom que apareix a l'adreça, i amb la situació política als primers anys setanta del segle xx als Països Catalans.

He vist un plat dels d'obra, de Manises

He vist un plat dels d'obra, de Manises,
d'aquells que canviaven, al meu poble,
per espartenyets velles o per draps,
amb unes pomes i unes peres, i era

millor el plat que un capitell romànic
amb uns colors, una vivacitat,
amb una carn tendral de novençana,
la matinera gràcia d'octubre,

la incipient tardor, una dolcesa,
jo no sé dir-ho, alguna plenitud,
tot l'orgull de la terra, arrels agrícoles,

i era agradable viure i oblidar-se
dels poetes llatins, i de Cézanne,
i una tristesa encara remotíssima.

Font: [Cerámicas Monfort](#)

Un dels valors més apreciats de la poesia de Vicent Andrés Estellés és el civil, el que té d'identificació amb una societat, una cultura i una identitat nacional. Per mitjà de la poesia, Estellés s'identifica amb els referents del seu entorn immediat.

1. Feu la lectura del poema amb la imatge del plat de ceràmica a la vista i aclariu alguns termes del poema: «plat d'obra», «Manises», al meu poble», «capitell romànic», «Cézanne».
2. El poema és un sonet. Per grups, assageu la descripció escrita d'aquesta composició poètica: nombre de versos i estrofes, definició del nom de les estrofes, nombre de síl·labes per vers, rima.
3. En el poema, per qualificar-lo, es compara el plat amb una enumeració d'elements. Identifiqueu-los.
4. Estudieu l'expressivitat de la composició, quins versos han de ser llegits amb més o menys èmfasi a mesura que avança la lectura.

5. Per grups, penseu en objectes referents de la cultura popular d'on vivim que considereu autèntics. Després poseu-los en comú i expliqueu per què els hem triat.

[Batxillerat]

6. Elaboreu un text curt de contextualització del poema a partir dels referents que hi apareixen i la relació que tenen amb la cultura popular.
7. Reflexioneu sobre el sentit que té el que es diu en el segon tercet respecte de la resta del poema tenint en compte que en ve a ser la conclusió.

Solucionari

Primària

1. Però...de què tracta el poema «m'he estimat molt la vida»?

Plenitud: Qualitat de ple. Simbòlicament representa la no-aspiració a res més en la vida quan s'ha arribat a un punt en què no es pot aconseguir.

Passerell: Ocell de la família dels fringíl·lids, d'uns 13 centímetres de llargada, de mantell castany fosc, pit vermellós i front roig viu el mascle, de plomatge brunenc ratllat la femella (*Carduelis cannabina*). / Nou o aprenent en alguna activitat.

1.3. Estellés manifesta el plaer, recentment descobert en l'època en què fou feta l'entrevista, de «beure aigua».

1.4. Aquesta manifestació de l'autor lliga directament amb la temàtica del poema. Expressa el seu amor per la vida, per les coses més senzilles, tal com són explicades en el poema, però sobretot ho resumeix amb el fet que «un vas d'aigua» el fa feliç.

1.5. Tot el que enumera són detalls de la quotidianitat d'una persona. Són coses i fets que gairebé no tenen un valor econòmic, mentre que la significació que tenen va més enllà de la qüestió material.

1.6. Molts d'aquests petits detalls i aspectes que li agraden de la vida en la primera part del poema tenen relació directa o indirecta amb el menjar.

Activitats de comprensió lectora sobre «Res no m'agrada tant»

mot	significat
<i>Enramar</i>	Tot i que significa <i>cobrir de rames</i> , l'autor usa la paraula com a <i>adobar</i> .
<i>Pimentó</i>	Pebrot
<i>Carn mollar</i>	Fàcil de trencar o partir, especialment dit de certes fruites, com les ametlles, les avellanes, les nous, etc.

mot	significat
<i>Crosta</i>	Capa externa dura que cobreix una cosa de matèria més tova o molla. <i>La crosta del pa, del formatge.</i>
<i>Socarrat(socarrada)</i>	Creemat exteriorment
<i>Tongada</i>	Tot i que significa <i>temporada</i> , l'autor usa la paraula com a <i>fragments del pebrot</i> .
<i>Una sabor</i>	Tot i que generalment diem <i>el sabor</i> , l'autor s'hi refereix en femení, tal com esdevenia en el català antic.
Eucarísticament	com a l'eucaristia (com si fos un element sagrat, molt especial, de gran valor)
Èxtasi	Sortida del jo fora dels seus límits ordinaris en virtut de les forces afectives.
Orgasme	Culminació o clímax de l'excitació sexual.

Activitats de comprensió lectora sobre «Cançó de la rosa de paper»

1.1. Consigna: Contrasenya o mot d'ordre que ha de conèixer el qui ha de passar per determinats llocs sotmesos a vigilància.

1.2. Fem un mica de recerca

- a) José Martí fou un escriptor i polític cubà organitzador de la Guerra d'Independència de Cuba.
- b) José Martí va escriure diversos llibres de poesia. Part dels seus *Versos sencillos* van inspirar la lletra de la cançó Guantanamera, tot i que no és autor de tota la lletra. El músic Julián Orbón va incorporar versos de Martí per confeir la lletra de la cançó tal com podem escoltar-la avui en dia.
- c) Estellés li dedica la «Cançó de la rosa de paper» en tant que va dedicar la seva vida a la llibertat del poble cubà.
- d) La rosa de paper simbolitza, figuradament, la resistència del poble davant d'una opressió. L'ajuntament representa l'element d'opressió, el poder que oprimeix el poble.

ESO i batxillerat

M'he estimat molt la vida

1. Un pessic d'aquesta salsa, aquest ravenet, aquell all tendre, aquest lluç, una cirera, aquest got d'aigua, una jove que passa pel carrer, aquest verd, aquest pètal, allò, una parella que s'agafa de les mans i es mira als ulls, aquest passerell, aquell melic, la primera dent d'un infant.
2. Pel que fa a l'enumeració, el poema és una acumulació de referències que creen la sensació d'intensificació poètica a mesura que avança la lectura dels versos fins a concloure en «la primera dent d'un infant», signe de creixement vital.

Aquestes referències enumerades, són metonímies de la vida, és a dir, substitueixen el referent vida per un altre de parcial, que n'és un signe o efecte fragmentari. Així doncs, s'evoca la vida amb el nom de coses que la componen, que remetent al plaer de la taula, a la simplicitat de les coses bàsiques, com ara un got d'aigua, a l'erotisme, a l'amor i a la tendresa del creixement vital.

3. *aquest got d'aigua*: el valor de les coses simples que tenen un efecte en la vida de les persones, ja que l'aigua calma la set.

una parella que s'agafa de les mans i es mira als ulls: l'expressió de l'amor correspost com a referent de la felicitat.

aquell melic: la tendresa del cos humà en aquest referent de l'engendrament de la vida i de la relació entre mare i fill o filla.

la primera dent d'un infant: és un signe del creixement humà en la primera infantesa i una afirmació, doncs, del progrés vital i de l'esperança de vida.

4. Mireu de treballar les emocions per mitjà de l'entonació apropiada i el llenguatge corporal a l'hora de recitar.
5. Horaci va ser un poeta llatí (Venúcia, 65 aC - Roma, 8 aC). En la seva poesia postula la recerca de la tranquil·litat, la importància de la moderació i el plaer simple i la idea que la vida s'ha de gaudir en el present sense preocupar-se excessivament del futur. Aquestes idees el relacionen amb el corrent filosòfic de l'epicureisme, formulat per Epicur de Samos (Samos o Atenes, 341 aC — Atenes, 270 aC), que proposa una vida retirada i orientada a l'experiència del plaer.

Els amants

1. Ausiàs March (València o Gandia, 1400 - València, 1459) és el poeta clàssic per antonomàsia de la literatura catalana. L'originalitat de la seva poesia, a més del caràcter netament català de la seva llengua, consisteix en una concepció de l'amor que s'aparta dels tòpics trobadorescos de l'amor cortès i explora les contradiccions entre la concepció aristotèlica i tomista de l'amor i l'experiència física de l'amor sexual o amor carnal. «La carn vol carn» és l'expressió rotunda que el desig sexual només es satisfà sexualment.
2. Resposta relativament oberta, si bé, ja que es repeteix, no es pot obviar «No hi havia a València dos amants com nosaltres», que apareix com a primer vers i també com a penúltim, a mode de tornada. Per la continuïtat que té amb aquest, es pot assenyalar el darrer vers: «car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs» que retruca el tema del *pus extrem amator* clàssic, és a dir, de l'amant més amant existent.
3. Mireu de treballar la sincronització entre veus diferents a l'hora de la recitació així com l'entonació i l'expressivitat segons el contingut del text recitat.
4. No / hi ha/vi/a a/ Va/lència // dos / a/mants / com / no/saltres,
car / d'a/mants/ com / no/saltres // en / són / pa/ rits / ben / pocs
No hi ha cap tipus de rima. En aquest cas parlem de versos blancs.
5. Cal relacionar la citació amb el tema del *pus extrem amator* que ja apareix en la poètica d'Ausiàs March i que remet al tractament de l'amor com a vivència complexa i contradictòria entre el que se suposa que hauria de ser i la vivència real de l'amor sexual.

Assumiràs la veu d'un poble

1. L'expressió «un entre tants», que apareix en els primers poemes del *Llibre de meravelles*, a què correspon el poema «Assumiràs la veu d'un poble» designa el jo poètic com una individualitat entre el col·lectiu social amb un sentit marcadament igualitari, és a dir, el jo poètic es presenta com un igual de molta gent que conforma la majoria del cos social.

Així doncs, el compromís cívic del poeta, molt característic de l'època, correspon a la identificació amb la majoria social i a una actitud d'actuació política a favor d'aquesta majoria social i contra els poders que l'oprimeixen.

2. Mireu de treballar la sincronització de les veus en la lectura, tant en la successió de veus individuals com en la simultaneïtat dels passatges dits per més d'una veu.

3. Per sobre de les actituds individualistes, exclusivistes, aquests versos plantegen que l'experiència vital individual plena consisteix en la identificació com a component de la col·lectivitat de la qual es forma part, tant en sentit social com nacional, prenent el poble com a subjecte polític.
4. A la part inicial del poema, versos 1-20, es descriu la lluita del jo poètic per adoptar una actitud davant la «pena / del seu poble», davant circumstàncies històriques adverses que es concreten en la repressió social i en l'exili interior: la impossibilitat d'exercir la llibertat d'expressió. El jo poètic vetlla, amb la seva «paraula viva i amarga» per ser la veu d'un poble silenciats, reprimit.

Davant aquesta «amarga polseguera», el jo poètic trenca el silenci amb la seva «paraula justa». Al final del poema, en els dos versos darrers, aquesta actitud de sortir del silenci fa que el jo poètic emprengui una marxa cap a la llibertat del seu poble.

5. «Assumiràs la veu d'un poble» és un dels poemes més coneguts de tota l'obra de Vicent Andrés Estellés i un que ha contribuït més a forjar la seva figura de poeta nacional. Forma part de «Propietats de la pena», secció del *Llibre de meravelles*, escrit entre 1956 i 1958 i publicat el 1971, el llibre més decisiu de la seva obra literària, ja que va suposar un punt d'inflexió en la carrera literària d'Estellés i el va donar a conèixer al gran públic. Va ser a partir de *Llibre de meravelles* que Estellés va anar publicant la seva extensa obra poètica.

Cançó de bressol

1. L'estructuració del poema queda fixada per la repetició, cada quatre versos, del vers inicial "Jo tinc una mort petita". Els quatre versos finals reproduïxen, adaptada, la cançó de bressol tradicional.
2. Apareix en els versos cinc i sis representada com un nadó que tot just "trau els peus dels bolquers".
3. Mireu de treballar la sincronització entre veus diferents a l'hora de la recitació així com l'entonació i l'expressivitat segons el contingut del text recitat.
4. Aquest poema ha estat musicat a bastament. Pot suggerir-se de fer-ne la interpretació a partir d'alguna d'aquestes adaptacions musicals, fàcilment accessibles a Internet.
5. El poema és el primer del llibre *La nit*, publicat per primera volta el 1956 a l'editorial Torre, de València. En aquesta edició el poema apareix datat l'octubre de 1953. Tot i que podria relacionar-se amb la mort d'Isabel Andrés Llorente, primera filla del

poeta, que va tenir lloc el 29 de febrer de 1956, resulta ser anterior i, doncs, no pot ser-ne el motiu creatiu.

Cal relacionar la temàtica de la mort amb la vivència quotidiana de la societat de l'època, en plena postguerra espanyola, amb restriccions severes de les condicions de vida i de les llibertats, en què la mort tenia una presència quotidiana ben immediata, oimés quan la religiositat impregnava la vida pública.

6. El sentit de la vida i de la mort expressat en el poema identifica la més tendra infantesa amb la Mort, amb majúscules, i pot donar lloc a una sensació estremidora. Quan el jo poètic expressa que "*Com jo la nodresc a ella, / ella em nodreix igualment*" i "*i és, d'allò meu, el més meu. / Molt més meua que la vida, / amb mi va i amb mi se'n ve*" s'està significant que el fet de viure pressuposa haver de morir. Mireu de fer contrastar aquest fet amb la concepció de la vida i de la mort que tenen els alumnes.

Cançó de la lluna

1. Les paraules a treballar són: *teua, espatla, pense, diguen*.

Paraules amb el fonema [Δ]: *lluna, llunyana, muller, vull, llavors*.

2. Exemple de recompte de síl·labes de la tercera quarteta, amb distinció de tòniques i àtones:

La / llu / na / de / bosc / i / fa / geda 8

˘ - ˘ ˘ - ˘ ˘ -

la / llu / na / que ens / a / ger / mana, 7

˘ - ˘ ˘ ˘ ˘ -

la / llu / na / de / creu / re i / creure 7

˘ - ˘ ˘ - ˘ -

i / mi / rar / -nos / a / la / cara. 7

˘ ˘ - ˘ ˘ ˘ -

Es pot improvisar a partir de les formes cantades que conegui l'alumnat, com ara el rap, o bé a partir de formes de cançó popular locals, com ara la nyacra, el garrotín o la jota.

3. Hi ha una contraposició entre la lluna de la muntanya i la lluna de la ciutat, que apareix a les quartetes quarta i cinquena. Els atributs de la lluna de la muntanya: *molt neta, clara, de bosc i fageda, que ens agermana, de creure i creure i mirar-nos a la cara* evoquen la puresa de la naturalesa. En canvi, els atributs de la lluna de la

ciutat: *gastada, molt trista, llunyana, un luxe innecessari* evocuen perills si la mires amb franquesa, és a dir, de manera confiada i sense segones intencions. A l'estrofa cinquena s'expliciten aquests perills, que semblen inherents a la vida pública en societat (de la ciutat).

A les quartetes sisena i següents es desenvolupen els valors de la lluna de la muntanya: plenitud íntima (*i em sé ric d'alguna cosa que / jo no vull dir encara*) franquesa (*es miraran a la cara*), puresa primigènia (*La vida llavors tenia / una gràcia no encetada*).

4. Mireu de treballar la sincronització entre veus diferents a l'hora de la recitació així com l'entonació i l'expressivitat segons el contingut del text recitat.
5. A l'estrofa tercera, la lluna de la muntanya agermana qui la mira (*la lluna que ens agermana*), proporciona confiança, fe (*la lluna de creure i creure*) i això permet mirar-se a la cara, és a dir, amb franquesa i, doncs, dona peu a la solidaritat.

A l'estrofa vuitena, el jo poètic evoca un món futur en què existirà aquesta solidaritat (*Pense en un món on els homes / es miraran a la cara*), un món en el qual, la paraula tindrà un valor superior. Podria fer-se'n una lectura en termes d'utopia ideològica.

6. Vicent Andrés Estellés va dedicar *Taula parada* al cantant Ovidi Montllor, amb qui havia col·laborat entre 1970 i 1973, i amb qui va compartir amistat i ideologia. A començaments de la dècada dels 70 del segle xx, cap al final del franquisme, Estellés i Montllor esdevenen personatges públics, símbols de la nova societat que s'estava articulant, artistes amb un estil molt propi i una ètica social i nacional progressista i valencianista que connectava amb àmplies capes de la població. "La lluna de la muntanya" va aparèixer publicat el 1978, en un moment de canvi democràtic.

Cançó de la rosa de paper

1. La interpretació no s'acaba d'ajustar al ritme que marca la mètrica de les quartetes perquè l'intèrpret mira de reproduir el caràcter narratiu del poema, tal com s'evidencia en alguns passatges. El fons musical de la lectura complementa aquest caràcter.
2. A mode d'exemple, la quarta quarteta presenta aquesta separació de síl·labes:

I e / lla / te / ni / a / la / rosa, 7
u / na / ro / sa / de / pa / per. 7
Va / mo / rir / qual / se / vol / dia 7
i / l'en / te / rra / ren / des / prés. 7

Presenta una rima assonant, ja que només rimen les vocals, masculina, perquè es tracta de paraules agudes (*parper, després*) al segon i quart versos.

3. To popular: la protagonista inicial és una dona corrent, que vivia en un poble; després els protagonistes són anònims, gent sense identificar.

Rima assonant: només rimen els sons vocàlics dels versos segon i quart de cada quarteta.

Contingut narratiu: s'explica una història constituïda per una sèrie de successos al llarg del temps, fins arribar al present.

4.

Parts del poema	Contingut	Estrofes
Primera	Història d'una dona anònima que es fa una rosa de paper i la conserva fins a la mort.	Quatre estrofes
Segona	La rosa circula de mà en mà i esdevé motiu de fe per a la gent.	Tres estrofes
Tercera	Les autoritats intenten fer desaparèixer la rosa mitjançant la repressió.	Dues estrofes
Quarta	La rosa es conserva secretament a mans del poble i assoleix un simbolisme.	Una estrofa

5. En general, la rosa simbolitza la bellesa, l'amor i la plenitud vital. La rosa del poema és una rosa de paper, és a dir, una rosa molt humil i molt fràgil. Això no obstant, el fet que circuli de mà en mà i en secret, fora del control de l'autoritat, la converteix en un símbol de resistència popular davant l'autoritarisme i d'esperança i solidaritat. Esdevé un símbol polític ben característic del moment en què Estellés escriu el poema, a començaments dels anys 70 del segle xx, quan l'oposició popular al règim franquista anava creixent en la clandestinitat.
6. José Martí, d'origen familiar valencià, va liderar la lluita de Cuba per la independència d'Espanya i va esdevenir un símbol nacional cubà. En aquesta referència i en el rerefons polític del poema, es formula l'esperança del poeta en l'alliberament nacional de l'autoritat dictatorial espanyola. Cal tenir en compte que als primers anys 70 del segle xx, l'antifranquisme va concretar-se, entre altres, en la reivindicació nacional dels Països Catalans.

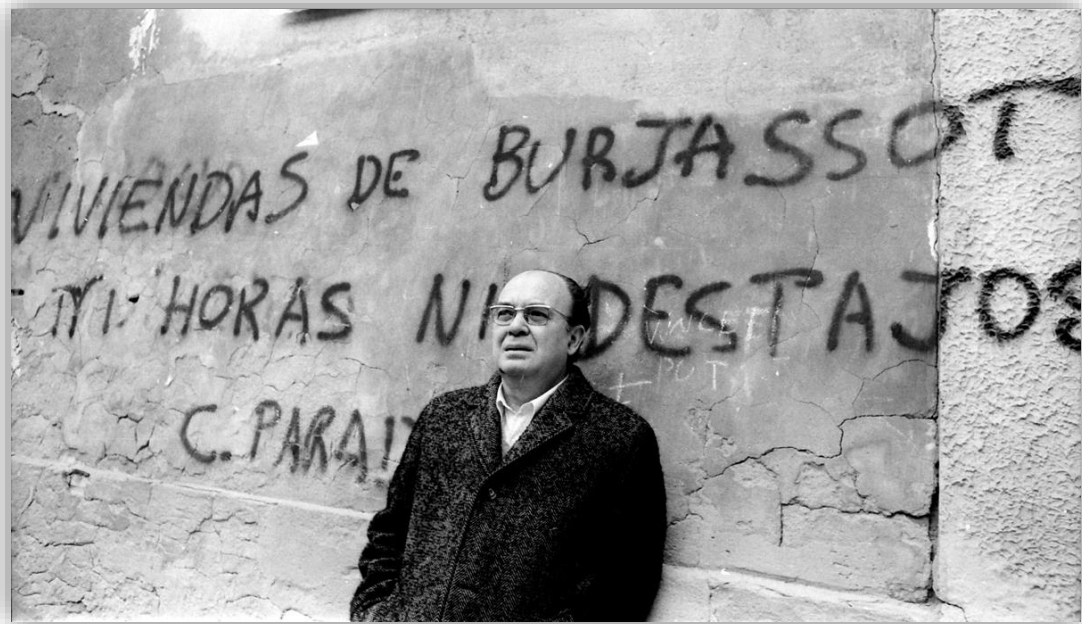

He vist un plat d'obra, de Manises

1. Plat d'obra: plat de ceràmica fet amb terra argilosa mesclada i pastada amb aigua, treballada quan està molla i després cuita.
2. Manises: municipi de l'Horta de València conegut per la seva tradició ceràmica des de l'Edat Mitjana i fins a l'actualitat.
3. al meu poble: Burjassot, municipi de l'Horta de València.
4. capitell romànic: part superior d'una columna que corona el fust i sobre la qual reposa l'arquitrau, pertanyent a l'art romànic, característic de l'Alta Edat Mitjana a Europa.
5. Cézanne: pintor considerat el pare de l'art modern (Ais de Provença, 1839-1906) va transcendir l'estètica impressionista. La referència en el poema fa al·lusió als bodegons amb fruites que pintava, amb els quals el poeta compara el plat d'obra.
6. Poema de catorze versos distribuïts en dos quartets i dos tercets. Versos decasíl·labs blancs, és a dir, sense rima.
7. un capitell romànic, carn tendral de novençana, la matinera gràcia d'octubre, la incipient tardor, una dolcesa, alguna plenitud, tot l'orgull de la terra, arrels agrícoles, una tristesa encara remotíssima.
8. L'acumulació de referències amb què es compara el plat d'obra va incrementant el to líric fins a culminar en el vers onzè, al final del primer tercet, en què l'expressió «tot l'orgull de la terra» identificat amb les «arrels agrícoles» explicita la plenitud a què es fa referència en el vers desè: «jo no sé dir-ho» remarca la transcendència que es dona a la «vivacitat» del plat i anticipa l'expressió culminant «tot l'orgull de la terra».
9. Mireu de fer veure quins d'aquests objectes o referents pertanyen a la cultura tradicional local i quins poden considerar-se propis de la societat de consum. Es tracta d'identificar els objectes que tinguin un valor identitari llegat per la tradició popular. Sempre podeu recórrer als menjars típics.
10. El poema pertany al llibre *El gran foc dels garbons*, escrit inicialment entre 1958 i 1967 i publicat per primera vegada en el volum *Recomane tenebres. Obra completa 1*, el 1972. El llibre tracta els orígens biogràfics del poeta al seu poble, Burjassot, per mitjà de l'evocació de personatges i situacions familiars i veïnals. En la presentació del poema, cal fer referència al plat d'obra i a les arrels agrícoles, si convé contraposant-los als referents «cultes» del capitell romànic, els poetes llatins i Cézanne.

11. La vida quotidiana de l'entorn immediat del poble originari proporciona al jo poètic un benestar vital que l'allunya de la tristesa que el transcurs de la vida li ha de reportar. Això és així fins al punt que li permet oblidar-se dels grans referents de l'alta cultura, com ara els poetes llatins i Cézanne, en un posicionament molt propi d'Estellés: la valoració de la cultura i les formes de vida populars enfront de la cultura oficial promoguda per l'autoritat estatal.

Vicent Andrés Estellés a Burjassot, 1984. Fotografia de Luis Vidal

Bibliografia i enllaços d'interès

- [Any Estellés](#), Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- [Any Estellés](#), Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (xtec).
- ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent (2023). *Obra completa*. València: Edicions Tres i Quatre.
- ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent (2008). *Antologia poètica*. Alzira: Bromera.
- ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent (2012). *La vida contada a un nen del veïnat*. Picassent: Andana.
- BARGALLÓ, Josep (2007). *Manual de mètrica i versificació catalanes*. Barcelona: Empúries.
- [Biografia Vicent Andrés Estellés](#) (2014). CEIP Gabriel Miró.
- [Dia Mundial de la Poesia](#). *Lletres catalanes*. Institució de les Lletres Catalanes. Generalitat de Catalunya.
- [Els pòdcasts](#). D-305. *L'aula digital i les seves aplicacions*. Ateneu. Generalitat de Catalunya.
- PEDRALS, Josep: [10 consells per a una bona lectura en veu alta](#). *Oralitat - Aprendre a parlar en públic*. Universitat Pompeu Fabra.
- PENALBA, Borja i ANYÒ, Francesc (2014): [Estellés, de mà en mà](#). Bandcamp.
- PENALBA, Borja i ANYÒ, Francesc (2016): [Estellés, de mà en mà](#). Poesia als parcs. Diputació de Barcelona.
- "[Ràdio](#)". *Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.
- SALVADOR, Vicent i PÉREZ, Manuel (2013). [L'obra literària de Vicent Andrés Estellés](#). València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- SANZ, Vicent (2007). [Vicent Andrés Estellés](#). Material didàctic del programa El gust per la lectura. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació.
- "[Veualta divulgació](#)". *Veualta*. Fundació Enciclopèdia Catalana.
- "[Vicent Andrés Estellés, la paraula viva](#)". *Homenatges*. À Punt.
- "[Vicent Andrés Estellés](#)". *Lletra. La literatura catalana a internet*. UOC.
- "[Vicent Andrés Estellés](#)". *Música de poetes*. UOC.

Annex: breu antologia de poemes

Relació de poemes i nivell educatiu en el qual es treballa cadascun:

Poema	Nivell educatiu
Amor i amor quan plou i quan fa sol	[P]
CANÇÓ DE LA LLUNA	[PSB]
CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER	[PSB]
Res no m'agrada tant	[P]
Sabia que vindries, que ja era	[P]
HISTÒRIA CIUTADANA	[P]
M'he estimat molt la vida	[PSB]
ELS AMANTS	[PSB]
Assumiràs la veu d'un poble	[SB]
He vist un plat d'obra, de Manises	[SB]
CANÇÓ DE BRESSOL	[SB]
QUAN EM DEIXEN AL CEMENTERI I TOTS SE N'HAGEN ANAT	[SB]

Poemes

II

Amor i amor quan plou i quan fa sol [P]

Amor i amor quan plou i quan fa sol,
amor quan és de dia o és de nit,
i a la taula i al llit, al primer crit,
i l'oli socarrant-se en el cresol.

L'amor, que és una pena i un consol,
un desembre plujós i abril florit,
atrevit, enardit i decidit,
que tot ho té i ho dóna i tot ho vol.

Plou i plou en finíssimes agulles,
plou i plou en la brossa, en el terrat,
plou i plou en la roba i en les fulles...

D'amor de cap a peus vinc amarat,
d'amor i de furor quan et despulles
vora el llit on t'espere despullat.

L'amant de tota la vida, dins Obra completa, III

CANÇÓ DE LA LLUNA

[PSB]

La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada!
Ai, com m'agrada la lluna
la lluna de la muntanya!
És una lluna molt neta,
és una lluna molt clara,
Com és de clara la lluna,
la lluna de la muntanya!

Lluna de bosc i fageda,
la lluna que ens agermana,
la lluna de creure i creure
i mirar-nos a la cara.

La lluna de la ciutat
és una lluna gastada,
és una lluna molt trista,
és una lluna llunyana.

¿Qui pot mirar a la lluna
amb una mirada franca?
És un luxe innecessari;
vés a la teua, i a casa.

Si la mires, et fotran

un ganivet per l'espata,
et robaran la cartera,
la muller i l'esperança.

Però jo pense en la lluna,
la lluna de la muntanya,
i em sé ric d'alguna cosa
que jo no vull dir encara.

Pense en un món on els homes
es miraran cara a cara:
cada paraula que diguen
serà més que una paraula.

Pense en la lluna, la lluna,
la cosa que més m'agrada.
La vida llavors tenia
una gràcia no encetada.

Ai, com m'agrada la lluna,
la lluna de la muntanya!
La lluna de la muntanya,
la lluna que més m'agrada.

«CANÇÓ DE LA LLUNA», dins *Taula parada. Obra completa V*

CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER [PSB]

Homenatge a José Martí

Ella tenia una rosa,
una rosa de paper,
d'un paper vell de diari,
d'un diari groc del temps.

Ella volia una rosa,
i un dia se la va fer.
Ella tenia una rosa,
una rosa de paper.

Passaren hivern i estiu,
la primavera també,
també passà la tardor,
dies de pluja i de vent.

I ella tenia la rosa,
una rosa de paper.
Va morir qualsevol dia
i l'enterraren després.

Però al carrer on vivia,
però en el poble on visqué,
les mans del poble es passaven
una rosa de paper.

I circulava la rosa,
però molt secretament.
I de mà en mà s'hi passaven
una rosa de paper.

El poble creia altra volta
i ningú no va saber
què tenia aquella rosa,
una rosa de paper.

Fins que un dia d'aquells dies
va manar l'ajuntament
que fos cremada la rosa,
perquè allò no estava bé.

Varen regirar les cases:
la rosa no aparegué.
Va haver interrogatoris;
ningú no en sabia res.

Però, com una consigna,
circula secretament
de mà en mà, per tot el poble,
una rosa de paper.

«CANÇÓ DE LA ROSA DE PAPER», dins *Taula parada. Obra completa V*

I

Res no m'agrada tant [P]

res no m'agrada tant
com enramar-me d'oli cru
el pimentó torrat, tallat en tires.

cante, llavors, distret, raone amb l'oli cru, amb els productes de la terra.

m'agrada molt el pimentó torrat,
mes no massa torrat, que el desgracia,
sinó amb aquella carn mollar que té
en llevar-li la crosta socarrada.

l'expose dins el plat en tongades incitants,
l'enrame d'oli cru amb un pessic de sal
i suque molt de pa,
com fan els pobres,
en l'oli, que té sal i ha pres una sabor del pimentó torrat.

després, en un pessic
del dit gros i el dit índex, amb un tros de pa,
agafe un tros de pimentó, l'enlaire àvidament,
eucarísticament,

me'l mire en l'aire.
de vegades arribe a l'èxtasi, a l'orgasme
cloc els ulls i me'l fot.

I «Res no m'agrada tant» *Horacianes. Obra completa IV*

I

Sabia que vindries, que ja era [P]

Sabia que vindries, que ja era
l'hora de parar taula dignament,
d'obrir la porta i enramar el vent
amb les paraules de la primavera.

Amor i més amor d'aquell que espera,
amor i més amor d'aquell que sent
la pentecosta de l'amor, l'advent,
i en el vent el gran crit de la bandera.

Tenia a punt, amor, totes les coses
perquè sabia que vindries, ara,
amb un escàndol de sonets i roses.

I «Sabia que vindries, que ja era», dins *L'amant de tota la vida. Obra completa III*

HISTÒRIA CIUTADANA

Per a Jaume Vidal Alcover

El xiquet, en el llit,
demanava un lleó.
–Pare, vull un lleó.
–On trobaré un lleó?,
es preguntava el pare
que buscava el lleó.
Anava pels carrers,
no trobava un lleó.
Concretava: un lleó.
En la cuina, la mare
s'eixugava les mans
pensant en el lleó.
I plorava en silenci
pensant en el lleó.
La veïna de dalt
despertava el marit:
On hi hauria un lleó?
El pare mai no havia
entrat en una taverna.
Entrà en una taverna,
begué qualsevol cosa
i preguntà en veu baixa
a l'home del costat:
–No tindria un lleó?
–S'acabaren ahir,
li va contestar l'home.
La xicoteta de baix
es besava en el cine
amb un noi, i pensava
només en el lleó.
Però ell li ho va notar:
–Penses en el lleó.

L'abandonà en el cine
i se'n va anar al port.
Anava amunt i avall,
no sabia on anava.
S'acostà a un mariner:
–Perdone, mariner:
on trobaré un lleó?
–Això està molt difícil,
i més en aquest temps.
I el cas és que... Veurem.
Quan arribe a la plaça
d'allà, gire a la dreta,
vaja recte, després
trobarà una avinguda...
Dos cantons més avant
hi ha casa l'herbolari.
En arribar, pregunte
a algun municipal.
Jo crec que no té pèrdua.
L'herbolari ignorava
on hi hauria un lleó.
Digué, rasant-se el tos:
–Espere's un moment.
El cas és que jo crec...
De vegades em trobe
algun lleó per casa,
però ja fa alguns dies
que no en trobe ningun.
–Per l'amor de Déu, veja-ho.
I tornà l'herbolari:
–Ho sent, però no en tinc.
I el cas és que... Un moment.
Passà a la barberia

del costat: -No tindríeu
un lleó per *ahí*?
El barber recordava
haver vist un lleó:
-Potser en el cafè?
O en casa la Rosita?
Se'n va anar al cafè
i preguntava a un amic:
-Tu no tens un lleó?
No tenia un lleó.
Anà a casa Rosita
i va parlar amb l'ama:
-Sap si tindrà un lleó
alguna de les dones?
-Un lleó? Com no el tinguen
entre cames, no ho sé.
I el xiquet, en el llit,
demanava un lleó.
I sa mare resava
de genolls en la cuina
amb els braços en creu
demanant un lleó:
Ai sant Vicent Ferrer!
Ai sant Lluís Bertran!
Ai Crist del Salvador!
I tots els habitants
de la ciutat anaven
preguntant-se els uns als altres
qui tindria un lleó,
on hi hauria un lleó,
 simplement un lleó.
-Vosté no té un lleó?
-Sap on hi hauria un lleó?
-No sap qui té un lleó?

I anaven en fileres
els dilluns, en silenci,
tots a Sant Nicolau
i posaven els ciris
demanant un lleó.
I també se n'anaren
a Sant Miquel de Lliria
i torraren xulletes
a Sant Vicent després
i sota l'olivera
resaren en veu alta
demanant un lleó.
-Pare, vull un lleó.
-Mare, vull un lleó.
-Fill, tindràs un lleó,
li contestà el pare.
Es va posar la gorra.
-On vas?, digué l'esposa
amb un cert dramatisme.
-A buscar un lleó.
I la muller li feia
mil recomanacions:
-Ves sempre per la dreta,
mira a dreta i esquerra,
al creuar el carrer.
Obri el marit la porta
de l'escala, després,
i va veure un lleó
quiet en el replanell.
Mansament el lleó
entrà en casa, arribà
vora el llit del xiquet.

No s'ha sabut res més del pare.

«HISTÒRIA CIUTADANA», dins *L'ofici de demà. Obra completa III*.

M'he estimat molt la vida

XLII

M'he estimat molt la vida,
no com a plenitud, cosa total,
sinó, posem per cas, com m'agrada la taula,
ara un pessic d'aquesta salsa,
oh, i aquest ravenet, aquell all tendre,
què dieu d'aquest lluç,
és sorprenent el fet d'una cirera.
m'agrada així la vida,
aquest got d'aigua,
una jove que passa pel carrer
aquest verd

 aquest pètal

 allò

una parella que s'agafa les mans i es mira els ulls,
i tot amb el seu nom petit sempre en minúscula,
com aquest passarell,
 aquell melic,

com la primera dent d'un infant.

XLII «M'he estimat molt la vida», dins *Horacianes. Obra completa IV*

ELS AMANTS

La carn vol carn
AUSIÀS MARCH

NO hi havia a València dos amants com nosaltres.

Feroçment ens amàvem del matí a la nit.
Tot ho recorde mentre vas estenent la roba.
Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses.
De sobte encara em pren aquell vent o l'amor
i rodolem per terra entre abraços i besos.
No comprenem l'amor com un costum amable
com un costum pacífic de compliment i teles
(i que ens perdone el cast senyor López-Picó).
Es desperta, de sobte, com un vell huracà,
i ens tomba en terra els dos, ens ajunta, ens empeny.
Jo desitjava, a voltes, un amor educat
i en marxa el tocadiscos, negligentment besant-te,
ara un muscle i després el peçó d'una orella.
El nostre amor és un amor brusc i salvatge,
i tenim l'enyorança amarga de la terra,
d'anar a rebolcons entre besos i arraps.
Què voleu que hi faça! Elemental, ja ho sé.
Ignorem el Petrarca i ignorem moltes coses.
Les Estances de Riba i les Rimas de Bécquer.
Després, tombats en terra de qualsevol manera,
compremem que som bàrbars, i que això no deu ser,
que no estem en l'edat, i tot això i allò.

No hi havia a València dos amants com nosaltres,
car d'amants com nosaltres en són parits ben pocs.

«ELS AMANTS», dins *Llibre de meravelles, Obra completa II*

Assumiràs la veu d'un poble

Assumiràs la veu d'un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per sempre, poble,
i patiràs, i esperaràs
i aniràs sempre entre la pols,
et seguirà una polseguera.
I tindràs fam i tindràs set,
no podràs escriure els poemes
i callaràs tota la nit
mentre dormen les teues gents,
I tu sols estaràs despert,
i tu estaràs despert per tots.
No t'han parit per a dormir:
et pariren per a vetlar
en la llarga nit del teu poble.
Tu seràs la paraula viva,
la paraula viva i amarga.
Ja no existiran les paraules,
sinó l'home assumint la pena
del seu poble, i és silenci.
Deixaràs de comptar les síl·labes,
de fer-te el nus de la corbata:

seràs un poble , caminant
entre una amarga polseguera,
vida amunt i nacions amunt,
una enaltida condició.

No tot serà, però, silenci.
Car dirà la paraula justa,
la diràs en el moment just.
No diràs la teua paraula
amb voluntat d'antologia,
car la diràs honestament,
iradament, sense pensar
en ninguna posteritat,
com no siga la del teu poble.
Potser et maten o potser
se'n riguen, potser et delaten;
tot això són banalitats.
Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.
I tu, greument, has escollit.
Després del teu silenci estricta,
camines decididament.

«Assumiràs la veu d'un poble», dins *Llibre de meravelles. Obra completa II*

He vist un plat dels d'obra, de Manises

He vist un plat dels d'obra, de Manises,
d'aquells que canviaven, al meu poble,
per espadenyas velles o per draps,
amb unes pomes i unes peres, i era

millor el plat que un capitell romànic
amb uns colors, una vivacitat,
amb una carn tendral de novençana,
la matinera gràcia d'octubre,

la incipient tardor, una dolcesa,
jo no sé dir-ho, alguna plenitud,
tot l'orgull de la terra, arrels agrícoles,

i era agradable viure i oblidar-se
dels poetes llatins, i de Cézanne,
i una tristesa encara remotíssima.

«He vist un plat dels d'obra, de Manises», dins *El gran foc dels garbons. Obra completa III*

CANÇÓ DE BRESSOL

Jo tinc una Mort petita,
meua i ben meua només.
Com jo la nodresc a ella,
ella em nodreix igualment.
Jo tinc una Mort petita
que trau els peus dels bolquers.
Només tinc la meua Mort
i no necessite res.
Jo tinc una Mort petita,
i és, d'allò meu, el més meu.
Molt més meua que la vida,
amb mi va i amb mi se'n ve.
És la meua ama, i és l'ama
del corral i del carrer
de la llimera i la parra
i la flor del taronger.
Octubre, 1953

«CANÇÓ DE BRESSOL», dins *La nit. Obra completa I*

QUAN EM DEIXEN AL CEMENTERI I TOTS SE N'HAGEN ANAT

A Joan Triadú

Hi haurà més soledat aleshores encara,
car tots se n'aniran a fer les seues coses,
i jo em trobaré sol definitivament,
impossibilitat, completament inerme.
On seran els amics? Jo sentiré el desig
de plorar, i diré —potser— «Mare...» en veu baixa.
El record dels amics, del llum damunt la taula,
el conyac, les converses que mai no s'acabaven,
el crepuscle polsós que puja a les finestres
encenent aquell llum d'aigua dels quatre grans;
els records i el desig pueril de plorar.
On seran els amics? I jo els recordaré,
cadascú pel seu nom i per les seues coses,
mentre vinga la nit, aquella nit primera
de mort al cementeri, de mort sense remei.
Quan arribe la nit ¿m'hauré mort ja del tot?
(Perdoneu la insistència: seré lliure aleshores?)

«QUAN EM DEIXEN AL CEMENTERI I TOTS SE N'HAGEN ANAT»,
dins *La clau que obri tots els panys. Obra completa III*
